ਨੀਲ ਔਰੇਲੀਓ ਨੂਨਸ & ਓਰਸ.

ਬਨਾਮ

ਭਾਰਤ ਸੰਘ & ਓਰਸ.

(2021 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰ. 961)

ਜਨਵਰੀ 20, 2022

[ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ ਅਤੇ ਏ. ਐਸ. ਬੋਪੰਨਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਆਰਟਸ. 14(1), 15(4), 15(5), 16(1) ਅਤੇ 16(4) – ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ – ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਲੀਜਿਬਿਲਿਟੀ ਕਮ ਐਂਟਰੈਂਸ ਟੈਸਟ (ਐਨ.ਈ.ਈ.ਟੀ.) – ਐਨ.ਈ.ਈ.ਟੀ. ਵਿੱਚ ਅੰਡਰਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਅਤੇ ਪੋਸਟਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਆਲ-ਇੰਡੀਆ ਕੋਟਾ (ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ.) ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ-ਓਬੀਸੀ (ਨਾਨ-ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ) ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ – ਫੈਸਲਾ: ਯੂਜੀ ਅਤੇ ਪੀਜੀ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਧ ਹੈ – ਆਰਟੀਕਲ 15(4) ਅਤੇ 15 (5) ਆਰਟੀਕਲ 15 (1) ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਮੌਜੂਦਾ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਮੇਤ) – ਮੈਰਿਟ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸੰਕੀਰਣ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੱਕ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਕੇਵਲ ਔਪਚਾਰਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਕੁਝ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਲਾਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ – ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅੰਕ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਨਹੀਂ ਹਨ – ਮੈਰਿਟ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਪੁਨਃ ਸੰਕਲਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਨਤਾ ਵਰਗੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ – ਅਜਿਹੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵੰਡਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ – ਆਰਟੀਕਲ 15(4) ਅਤੇ 15(5) ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਬਰਾਬਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਜੋਂ ਗਰੁੱਪ ਪਛਾਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਨ – ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਸੰਗਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿਸੇ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਮੈਂਬਰ ਪਿੱਛੜੇ ਨਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾਂ-ਪਛਾਣੇ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੁਝ ਪਛਾਣੇ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਪਿੱਛੜੇਪਣ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ – ਵਿਅਕਤੀ ਅੰਤਰ ਵਿਲਾਸਤਾ, ਭਾਗ, ਜਾਂ

ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ – 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਦੀ ਨੋਟਿਸ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਲੇਖ 14, 15(1), 15(4), 16(4) -ਅਰਕਸ਼ਣ – ਮੈਰਿਟ – ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀ ਮਹਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਅਤੇ ਪੀਜੀ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਅਰਕਸ਼ਣ ਦੇਣਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗਾ – ਫੈਸਲਾ: ਇਹ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਰਕਸ਼ਣ) ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਆਮ ਸਿਦਾਂਤ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹਨ – ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਢਾਂਚਾਗਤ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ, ਸਮਾਂ ਜਾਂ ਤੱਥਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁਣ ਭ੍ਰਮਜਾਲ ਬਣਾ ਰਹੇਗਾ – ਮੈਰਿਟ ਅਤੇ ਅਰਕਸ਼ਣ ਦਾ ਦੋਹਰਾਪਣ ਹੁਣ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲੇਖ 14 ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਅਤੇ ਲੇਖਾਂ 15(1) ਅਤੇ 16(1) ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਵਜੋਂ – ਮੈਰਿਟ ਦੀ ਤੰਗ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਜੋ ਕਿ, ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਉਪਲਬਧੀ ਹੈ, ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਅਰਕਸ਼ਣ – ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਕੋਟਾ (ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ.) ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ – ਵਿਕਾਸ – ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਰਕਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ – ਫੈਸਲਾ: ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਰਾਜ ਚਲਾਏ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ – ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਮੈਰਿਟ ਦੁਆਰਾ ਭਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਅਰਕਸ਼ਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੈਰਿਟ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਕਸ਼ਣ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੈ – ਯੂ.ਜੀ. ਅਤੇ ਪੀ.ਜੀ. ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਟਰੇਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਅਰਕਸ਼ਣ – ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਕੋਟਾ (ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ.) ਸੀਟਾਂ – ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਕਸ਼ਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ – ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਅਰਕਸ਼ਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ

ਦਾਖਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਯੋਜਨਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਤਰਕ ਗਲਤ ਹੈ – ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਭੈ ਨਾਥ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਅਰਕਸ਼ਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਨਸ਼ਾ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਦੇ ਵਿਭਾਜਨ 'ਤੇ ਭ੍ਰਮ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਅਰਕਸ਼ਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਅਭੈ ਨਾਥ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਕਸ਼ਣ ਦੇਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਅਭੈ ਨਾਥ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਲਈ ਸੀ – ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਰਕਸ਼ਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਨਿਆਇਕ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੇਵੇਗਾ – ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਕਸ਼ਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗਣ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ – ਆਲ-ਇੰਡੀਆ ਕੋਟਾ (ਏ.ਆਈ.ਕਿ .) ਸੀਟਾਂ – ਏ.ਆਈ.ਕਿ . ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਅਤੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਜਾਰੀ ਨੋਟਿਸ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ 18 ਅਪ੍ਰੈਲ 2021 ਨੂੰ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ – ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮ ਕੇਵਲ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਦਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਖਾਸ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਮਨਮਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ – ਫੈਸਲਾ: ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੁਲੇਟਿਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਈ.ਈ.ਟੀ-ਪੀ.ਜੀ. ਲਈ ਲਾਗੂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ – ਇਸ ਲਈ, ਐਨ.ਈ.ਈ.ਟੀ-ਪੀ.ਜੀ. ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਦੇ ਵੰਡਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ – ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੇਵਲ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਸੈਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬੰਦ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ – ਸੰਵਿਧਾਨ (ਇੱਕ ਸੌ ਤੀਜਾ ਸੋਧ) ਐਕਟ 2019 – ਅਨੁਚਛੇਦ 15(6) ਅਤੇ 16(6) – ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਲਈ ਦਸ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ – ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ – ਫੈਸਲਾ: ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਨਾ ਕੇਵਲ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੰਬਾਈ ਵਿੱਚ ਸੁਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਪਰ ਸਾਰੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਨਾ ਪਵੇਗਾ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਸੈਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ – ਨਿਆਇਕ ਮਰਿਯਾਦਾ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ – ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਥਰਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨਿਯਮ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨੇ ਹਨ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਸਾਰੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਲੰਬਾਈ ਵਿੱਚ ਸੁਣੇ ਬਿਨਾਂ, ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਕਥਿਤ ਮਨਮਾਨੀਪਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣਾ ਗੈਰ-ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਵੇਗਾ – ਹੋਰ, ਮਹਾਮਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਰੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਵੇਗੀ – ਇਸ ਲਈ, ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਦੇਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ – ਐਨ.ਈ.ਈ.ਟੀ ਯੂ.ਜੀ ਅਤੇ ਪੀ.ਜੀ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ 2021-2022 ਦੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ – ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਓ.ਐਮ ਨੰਬਰ 36039/1/2019 ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਵੇ – ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਉੱਤੇ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1.1 ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਮੈਰਿਟ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਦੋਹਰੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ। ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 15(1) ਅਤੇ 16(1) ਨੂੰ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਆਮ ਸਿਦਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਤਵ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਨੁਚਛੇਦ 15 (4) ਅਤੇ 16 (4) ਨੂੰ ਇਸ ਆਮ ਸਿਦਾਂਤ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤਿਸਪਰਧੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ, ਮੈਰਿਟ ਨੂੰ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਐਮ.ਆਰ ਬਾਲਾਜੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਮੈਸੂਰ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 (4) ਅਨੁਚਛੇਦ 15 (1) ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ "ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਮਿਲੇਗੀ" ਕਾਰਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਚੂੰਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 (4) (ਜਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ) ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ

ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੱਸਿਆ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸਰਿਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਿਚਲਨ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਜਸਟਿਸ ਆਰ ਸੁਬਾ ਰਾਓ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਟੀ. ਦੇਵਦਾਸਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 (4) ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 (1) ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭੋਗੇ ਗਏ ਐਤਿਹਾਸਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਟੇਟ ਆਫ ਕੇਰਲਾ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਐਮ. ਥਾਮਸ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਨਿਆਂਕਾਂ ਨੂੰ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਅਸਲੀ ਸਮਾਨਤਾ ਵੱਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬਹੁਮਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ) ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਆਮ ਸਿਦਾਂਤ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਢਾਂਚਾਗਤ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹਨ, ਬਿਨਾਂ ਜਿਸ ਦੇ, ਸੱਚੀ ਜਾਂ ਅਸਲੀ ਸਮਾਨਤਾ ਇੱਕ ਭ੍ਰਮ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ। ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਕੇ ਮੈਥਿਊ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 (1) ਅਧੀਨ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿਅਕਤੀ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ (ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ – ਜਸਟਿਸ ਮੈਥਿਊ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਬੇਗ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦੀਆਂ ਰਾਏਆਂ, ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਖੰਨਾ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਗੁਪਤਾ ਦੀਆਂ ਅਸਹਿਮਤੀਆਂ), ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਉਹਨਾਂ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਤੱਕ ਬਰਾਬਰ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾਗਰਿਕ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਢਾਂਚਾਗਤ ਅੜਚਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ “ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ [ਜੋ] ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਆਨੰਦ ਤੱਕ ਬਰਾਬਰ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਦੇ ਹਨ” ਕਿਹਾ। ਜਸਟਿਸ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਯਰ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਫਜਲ ਅਲੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 (1) ਦਾ ਸਮਗਰੀ ਵਿਅਕਤੀ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਢਾਂਚਾਗਤ ਅੜਚਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਸਟਿਸ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਯਰ ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 46 ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਹਾਲਾਂਕਿ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 (1) ਨੂੰ ਅਸਰ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 (1) ਅਤੇ 16 (4) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਸਟਿਸ ਫਜਲ ਅਲੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 (1) ਅਧੀਨ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅੜਚਨਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿਣ

ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੁਝ ਕ੍ਰਿਤਰਿਮ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। [ਪੈਰਾ 18-21][16]ਪੀ-ਡੀ; ਜੀ; 620-ਈ-ਐਫ; 621-ਐਫ; 622-ਈ-ਜੀ; 623-ਐਚ-ਜੀ; 624-ਏ-ਬੀ-ਐਫ]

1.2 ਮੈਰਿਟ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਦੁਆਲਾ ਹੁਣ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਸਲੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦਾਂ 15(1) ਅਤੇ 16(1) ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਕੋਈ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪੂੰਜੀ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਾਹੌਲ ਦੁਆਰਾ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾਂ ਉੱਚੇ ਅਹੁਦੇ ਲੈਣ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਖੜ੍ਹ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਕਾਰਜ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹੁਨਰਾਂ ਦੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ ਵਧੀਆ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਧੂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸਮਾਜਿਕ ਨੈੱਟਵਰਕ (ਭਾਈਚਾਰਾ ਲਿੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ) ਤਦ ਉਪਯੋਗੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਰੀਅਰ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਪਰਿਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਛਾਣ ਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਦਤਾਂ, ਭਾਈਚਾਰਾ ਲਿੰਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਹੁਨਰ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਕੁਝ ਖਾਸ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਫਿਰ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਇਰਾਰਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਖਤਾ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 41][62]-ਬੀ ਜੀ; 62ਬੀ-ਏ

ਬੀ.ਕੇ ਪਵਿਤਰਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2019) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 129: 2019 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1086 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

1.3 ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਰਿਟ ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬਣਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਲੇਦੁਆਲੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ, ਸਕੂਲਿੰਗ, ਕਿਸਮਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਲਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਂ ਦਾ ਤੋਹਫਾ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੈਰਿਟ ਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਮਾਪਦੰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ

ਬਣਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਕੋਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੈਰਿਟ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਗਹਿਰੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵੰਡਣ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਤਰੀਕਾ ਹਨ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਸਹੀ ਮਾਪਦੰਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਕਸਰ ਮੈਰਿਟ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਵਜੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਬਲੀਅਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਰਗੇ ਮਿਆਰੀ ਮਾਪਦੰਡ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੇ ਅੰਤਰ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ, ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਸਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਉੱਤਮਤਾ ਦੇ ਪੂਰੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖਲਾਈ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਚਰਿੱਤਰ ਨਾਲ ਵੀ ਆਕਾਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਰਿਟ ਦਾ ਮਤਲਬ ਖੁਦ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਤੱਕ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਤਰੀਕਾ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਸਰੋਤ ਵੰਡਣ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਵਜੋਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਚੂੰਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਉੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੈਰਿਟ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਅਕਸਰ ਕੁਝ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਸਲੀ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਵਜੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਫਾਇਦੇ ਜੋ ਸਫਲਤਾ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਇਸ ਲਈ, ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਵਰਤਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਯੋਗ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਉੱਚ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਣ ਨੂੰ ਵੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਿਪਰੀਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਧੈਰਜ ਅਤੇ ਲਚਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 25]

ਮਾਈਕਲ ਸੈਂਡਲ, ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ: ਆਮ ਭਲਾਈ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ (ਪੈਂਗੁਇਨ ਬੁੱਕਸ), ਅਸ਼ਵਿਨੀ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ: ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ, ਜੀਨੇਟ ਵਿਕਸ-ਲਿਮ ਅਤੇ ਰੌਬਰਟ ਪੋਲਿਨ (ਸੰਪਾਦਕ) ਕੈਪੀਟਲਿਜ਼ਮ ਆਨ ਟ੍ਰਾਇਲ: ਥਾਮਸ ਵਾਈਸਕੋਪਫ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਖੋਜਾਂ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ: ਐਡਵਰਡ ਐਲਗਾਰ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਇੰਕ, (ਨਾਰਥਾਮਪਟਨ, ਐਮ.ਏ.), 2013, ਸਤੀਸ਼ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ, ਪਾਸ/ਫੇਲ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ: ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ। ਮਾਰਜੋਰੀ ਸਾਈਕਸ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਲੈਕਚਰ, ਰੀਜਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ,

ਅਜਮੇਰ, 3 ਮਾਰਚ, 2010. ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲ ਫਾਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਰਿਸਰਚ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

1.4 ਇਥੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਐਮ. ਥਾਮਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਬਾਈਨਰੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੌਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਮੌਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਰਾਬਰੀ ਨਾਲ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਣ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਢਾਂਚਾਗਤ ਅਵਰੋਧਾਂ ਕਾਰਨ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਯੋਗਤਾ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਤਾਕਤ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਰਾਸਤੀ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਹ ਉਪਲਬਧੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਰਾਸਤਾਂ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਯੋਗਤਾ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅੰਕ ਇੱਕਲੌਤਾ ਉੱਤਮਤਾ ਜਾਂ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਬਹਸ ਦੇ ਖਾਤਰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅੰਕ ਉੱਤਮਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਇੱਕੋ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਵਿਤਰਣਕਾਰੀ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਜਾਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਢਾਂਚਾ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਿਜ਼ਰਵ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਨੋਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੁੜ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ ਆਯਾਮ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਮਾਣ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ. ਮੈਰਿਟ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਕਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਤੰਗ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ (ਅਰਥਾਤ, ਗੈਰ-ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ)। ਅਜਿਹੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਾਕਾਰ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਸਲ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ. [ਪਾਰਾ 27 ਅਤੇ 28] [633-D-G; 634-F-G; 635- ਏ]

ਅਮਰਤਿਆ ਸੇਨ, “ਮੈਰਿਟ ਅਤੇ ਨਿਆਂ” ਐਰੋ ਕੇ.ਜੇ., ਆਦਿ (ਸੰਪਾਦਕ), ਮੈਰਿਟੋਕ੍ਰੇਸੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾ (ਪ੍ਰਿੰਸਟਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ 2000) – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

1.5 ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 (5) ਯੂਜੀ ਅਤੇ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਭੇਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪਿੱਛੇ

ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਯੂਜੀ ਜਾਂ ਪੀਜੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਝ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਐਸ. ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸਰਾਸਰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਪੀਜੀ ਦਾ ਅੰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਨੂੰ ਐਸ.ਐਸ. ਕੋਰਸਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀਜੀ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਿਰਫ ਪੀਜੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਤਰਿਮ ਵਿਭੇਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਕੁਝ ਮੈਡੀਕਲ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ. ਕੋਰਸ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪੀਜੀ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸਰਾਸਰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਾ ਇੱਥੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪਿੱਛੇ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਿੱਛੇਪਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੋਲ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਯੋਗਤਾ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਯੋਗਤਾ ਕੁਝ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਅਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਲਾਭ ਮਿਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਓਵਰ-ਇੰਕਲੂਜ਼ਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੋ ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪਿੱਛੇ ਵਰਗਾਂ (ਜਾਂ ਓ.ਬੀ.ਸੀਜ਼) ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 29]

ਡਾਇਰੈਕਟ-ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਾ (1999) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 120 : [1999] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 249; ਏ.ਆਈ.ਆਈ.ਐਮ.ਐਸ. ਸਟੂਡੈਂਟ ਯੂਨੀਅਨ ਬਨਾਮ ਏ.ਆਈ.ਆਈ.ਐਮ.ਐਸ. (2002) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 428 : [2001] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 79; ਸੌਰਭ ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2003) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 146 : [2003] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 152 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

2.1 ਯੂ.ਜੀ. ਅਤੇ ਪੀ.ਜੀ. ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ: ਕੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪਿੱਛੇ ਵਰਗਾਂ, ਅਤੇ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਲਈ ਅਨੁਸਾਰੀ ਅਨੁਚਿੱਤ 15(4) ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ

ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ (ii) ਕੀ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸਿਰਫ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ / ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਿਵਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਸੀ ਕਿ ਨਿਵਾਸ-ਆਧਾਰਿਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਰਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ (ਯਾਨੀ, 100 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ) ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੈਰਿਟ 'ਤੇ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਡੀਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਰਿਵਿਊ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ 75 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਲਈ 70 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਭਰਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਾਜ ਚਲਾਏ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, “ਅਜਿਹਾ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਦੀ 70 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ” (ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 21)। ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੋਰ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦਾਖਲੇ ਸਿਰਫ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ (ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 21)।ਬੈਂਚ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 30 ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਓਪਨ ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇਗਾ ਰਾਜ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਆਲ-ਭਾਰਤੀ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦਾਖਲੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਆਲ-ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ (ਪੈਰਾ 21)। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਹੈ ਕਿ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਯੋਗਤਾ ਸਮਾਜਿਕ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਤਰਕ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਅਤੇ ਮੁੜ ਧਾਰਨਾ ਨਤੀਜੇ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਠੋਸ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 (4) ਅਤੇ 15 (5)। ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ। [ਪਾਰਾ 44 ਅਤੇ 45][650-E-G; 651-ਏ-ਡੀ]

ਡਾ. ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1984) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 654 : [1984] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 942 – ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ।

ਜਗਦੀਸ਼ ਸਰਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, 1980 ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 820 : [1980] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 831 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

2.2 ਜਦੋਂ ਡੋਮੀਸਾਇਲ-ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਰ...

ਇਹ ਇਕ ਯੋਗਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ 'ਸਰਬੋਤਮ ਮਨਾਂ' ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦਾਅਵੇ ਜੋ ਯੋਗਤਾ-ਆਧਾਰਿਤ ਚੋਣ ਤੋਂ ਵਿਚਲਣ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਭਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ: (i) ਰਾਜ ਦਾ ਦਾਅਵਾ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਬਸਣ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ; ਅਤੇ (ii) ਪਿੱਛੜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ (ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 16)। ਹੋਰ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਿਦਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਇੱਕ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏਗਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਸਲ ਬਰਾਬਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਭਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ-ਆਧਾਰਿਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, 'ਯੋਗਤਾ' ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 21 ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣ ਤੋਂ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਆਉਣ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦਾਖਲੇ ਸਿਰਫ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ।" ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਦਾਖਲਾ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਸਰਬੋਤਮ ਮਨ ਮੈਡੀਕਲ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (I) ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਫਾਰ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ.

ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਸਿਰਫ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ (ਅਤੇ ਮੌਕਿਆਂ) ਦੀ ਅਸਮਾਨ ਗਿਣਤੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 46 ਅਤੇ 47][651-ਐਫ-ਐਚ; 652-ਏ-ਡੀ; 653-ਬੀ-ਡੀ]

ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (I) ਬਨਾਮ ਮੋਤੀਲਾਲ ਨੇਹਰੂ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ (1985) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 22 : [1985] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 41 – ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

2.3 ਪਿੱਛੜੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੀਮਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 21 ਵਿੱਚ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਦੇ ਗਣਨਾ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (I) ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਐਸ.ਸੀ., ਐਸ.ਟੀ. ਅਤੇ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਬਾਕੀ ਬਚੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦਾ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ(I) ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਵਿਭਾਜਨ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਭਾਜਨ ਰਿਜ਼ਰਵਡ ਅਤੇ ਨਾਨ-ਰਿਜ਼ਰਵਡ ਸੀਟਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਬਚੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕੋਟਾ ਅਤੇ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਜਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਗੁਣਾ ਲੰਬਕਾਰੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵਡ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜ ਕੋਟਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਵਿਭਾਜਨ ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਖਾਮੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਨਾਨ-ਰਿਜ਼ਰਵਡ ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਉਲਟ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜ ਨੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (II) ਵਿੱਚ ਇਸ ਐਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਕੋਟਾ ਅਤੇ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਲੰਬਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਡਾਨਵੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ (ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ) ਨੂੰ ਰਾਜ ਕੋਟਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (II) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ 2009 ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨੀਤੀ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਜਯਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜੇਸ਼ਵਰਨ ਵਿੱਚ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੰਗਿਆ

ਸੀ। ਰਾਜੇਸ਼ਵਰਨ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਸਮਾਯੋਜਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਅਭੈ ਨਾਥ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਵਿੱਚ, ਸੈਟਲਡ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਵਿਚਲਣ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਪੀ.ਜੀ. ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਗਏ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (II) ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਮਤਲਬ ਕਿ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਉਂਕਿ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਨੇ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ, ਅਭੈ ਨਾਥ ਦੀ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪੀਜੀ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ। [ਪਾਰਾ ੪੮- 51][653-E, G-H; 654-ਏ-ਸੀ, ਈ-ਐਚ; 655-ਏ-ਬੀ]

ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (II) ਬਨਾਮ ਮੋਤੀਲਾਲ ਨੇਹਰੂ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ (1986) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 727 : [1986] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 345; ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਜਨਕੁਮਾਰ (2008) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 47; ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਆਰ. ਰਾਜੇਸ਼ਵਰਨ (2003) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 294; ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2005) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 61 – ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

3. ਅਭੈ ਨਾਥ ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਫਿਰ, ਇੱਕ ਨੀਤੀ ਫੈਸਲੇ ਵਜੋਂ, ਇਸਨੇ ਕੇਵਲ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਹੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 15(5) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ (ਦਾਖਲੇ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ 2006 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ. ਲਈ 15 ਫੀਸਦੀ, ਐਸ.ਟੀ. ਲਈ 7.5 ਫੀਸਦੀ, ਅਤੇ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ 27 ਫੀਸਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸ਼ੋਕਾ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ 2006 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 27 ਫੀਸਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ

ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 2006 ਦਾ ਐਕਟ ਰਾਜ ਚਲਾਏ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਲਈ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੂੰ ਅਨੁਚਿੱਤ 15(5) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓ.ਬੀ.ਸੀ.ਜ਼ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਰਾਜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੀਟਾਂ 'ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈਆਂ' ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (II) ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਸੰਗਤੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਫੀਸਦੀ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਫੀਸਦੀ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਆਵੇਗੀ। ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਸੀ., ਐਸ.ਟੀ. ਅਤੇ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 53]

ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2008) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1; [2008] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਅਭੈ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (2009) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 705 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

4. ਓਬੀਸੀ ਅਤੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨੋਟਿਸ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੁਲੇਟਿਨ ਦੀ ਧਾਰਾ II ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤੀ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੀਟ- ਪੀ.ਜੀ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਦੇ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੇਵਲ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਸੈਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 58]

ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤੀ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਡਾ. ਬਲੀਉ ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3840 ਆਫ 2020 – ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

5. ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼- ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯੂ.ਜੀ. ਅਤੇ ਪੀ.ਜੀ. ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਧ ਹੈ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ: (i) ਲੇਖ 15(4) ਅਤੇ 15 (5) ਲੇਖ 15 (1) ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਮੌਜੂਦਾ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਮੇਤ)। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲੇਖ 15 (4) ਅਤੇ 15 (5) ਲੇਖ 15 (1) ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਹਿਲੂ

ਦੇ ਮੁੜ ਬਿਆਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; (ii) ਮੈਰਿਟ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸੰਕੀਰਣ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੱਕ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਕੇਵਲ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਆਵੰਟਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰੀ, ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਜੀਵਿਤ ਅਨੁਭਵਾਂ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨਾਲ ਵੀ ਸ਼ਕਲ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਲਾਭ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਜੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ; (ii) ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅੰਕ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੈਰਿਟ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰੀ, ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁੜ-ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜਿਕ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਾਧਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਵਜੋਂ ਮੁੱਲ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਜਿਹੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਆਰਕਸ਼ਣ ਮੈਰਿਟ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੇ ਵੰਡਣਯੋਗ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ; (iv) ਅਨੁਚਿੱਤ 15 (4) ਅਤੇ 15 (5) ਸਮੂਹ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਸੰਗਤੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਮੂਹ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਮੈਂਬਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਪਿੱਛੜੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਮੂਹ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੁਝ ਪਿੱਛੜੇਪਣ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਅੰਤਰ ਵਿਲਾਸਤਾ,

ਭਾਗਿਆ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ; (v) ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਰਾਜ ਚਲਾਏ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਮੈਰਿਟ ਦੁਆਰਾ ਭਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਮੈਰਿਟ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਵਾਸ ਆਰਕਸ਼ਣ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਆਰਕਸ਼ਣ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੈ;

ਮੈਰਿਟ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਮੈਰਿਟ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਵਾਸ ਆਰਕਸ਼ਣ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਆਰਕਸ਼ਣ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੈ;

(vi) ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਭੈ ਨਾਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੀਤੀ ਨਿਰਣੈ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਆਰਕਸ਼ਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ

ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (II) ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (I) ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (II) ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਆਰਕਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਭੈ ਨਾਥ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਕੇਵਲ ਬੁੱਧੀਸਟ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਣ ਵਾਲਾ ਸੀ; ਅਤੇ (vii) ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੁਲੇਟਿਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਈ.ਈ.ਟੀ-ਪੀ.ਜੀ. ਲਈ ਲਾਗੂ ਆਰਕਸ਼ਣ ਨੂੰ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਦੋਂ ਐਨ.ਈ.ਈ.ਟੀ-ਪੀ.ਜੀ. ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਦੇ ਵੰਡਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੇਵਲ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਸੈਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬੰਦ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਆਰਕਸ਼ਣ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਦੀ ਨੋਟਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀ

ਮੰਜੂ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਐ.ਪੀ. (2008) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 512 : [2008] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1025; ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੇਟ ਰੋਡ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਿੰਦਰ ਭੀਮਰਾਵ ਮੰਡਵੇ (2011) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 51; ਉਰਮੂ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (2005) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 365 : [2005] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 530; ਤੇਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਠਕ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (2013) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 540 – ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸਲੋਨੀ ਕੁਮਾਰੀ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਹੈਲਥ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਡਬਲਿਊ.ਪੀ(ਸੀ) ਨੰਬਰ 596/2015; ਗੁਲਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ (2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 477: [2009] 16 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਅਸ਼ੋਕਾ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2007) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 361: [2007] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 963; ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਦੀਪ ਟੰਡਨ 1975 (1) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 491; ਨੋਵੋਟੈਕਸ ਬਨਾਮ ਕਨਕਾ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਕਾਕਤੀਆ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1972 ਏ.ਪੀ. 83; ਜਗਦੀਸ਼ ਸਰਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, 1980 ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 820 :

[1980] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 831; ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਸਦਾਸ਼ਿਵਰਾਵ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2016) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 328 : [2015] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 328 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1993 ਐਸ.ਸੀ. 477): [1992] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 454; ਜਤੀਨੁਭਾਈ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਡਬਲਿਊ.ਪੀ (ਸੀ) 591/1992; ਸ਼ੇਡਰ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਨਯਨ ਕੇ. ਤਾਤਮੇ (1995) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 520; ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਡਬਲਿਊ.ਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 680 ਦਾ 1995 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

2021; ਬੀ ਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2019) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 129 : [2019] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1086; ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ 1984 ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1420 : [1984] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 942; ਹਾਰਟ ਆਫ ਮਿਡਲੋਥੀਅਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, 2014 (14) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 496 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਖੰਡ 7, ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ, 30 ਨਵੰਬਰ 1948, https://www.conਐਸ.ਟੀitutionofindia.net/conਐਸ.ਟੀitution_assembly_debates/volume/7/1948-11-30 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ, ਖੰਡ 9, ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ, 23 ਅਗਸਤ 1949, https://www.conਐਸ.ਟੀitutionofindia.net/conਐਸ.ਟੀitution_assembly_debates/volume/9/1949-08-23 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ, ਕੇ.ਵੀ. ਸਯਾਮਪ੍ਰਸਾਦ, ਮੈਰਿਟ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪੂੰਜੀ ਵਜੋਂ: ਕੇਰਲ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਧੀਨ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ, ਜਰਨਲ ਫਾਰ ਕ੍ਰਿਟੀਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਪਾਲਿਸੀ ਸਟੱਡੀਜ਼, ਵੌਲ 17, ਪੰਨਾ 50-81 (2019)। ਬੈਂਚ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਮਾਰਵਾਹਾ, (1974) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 220 ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਪਰਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿੱਥੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਪਰਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਹਵਾਲਾ

ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ:

[1984] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 942 ਨੇ ਪੈਰਾ 2 ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ

[1985] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 41 ਨੇ ਪੈਰਾ 2 ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ

[1986] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 345 ਨੇ ਪੈਰਾ 2 ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ

(2009) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 705 ਪੈਰਾ 4 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2003) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 294 ਪੈਰਾ 4(iii) ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ

(2008) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 478 ਪੈਰਾ 4(iii) ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ

[1999] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 249 ਪੈਰਾ 4(iv) ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2003] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 152 ਪੈਰਾ 14(vii) ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2009] 16 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 14(viii) ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2007] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 493 ਪੈਰਾ 14(viii) ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1963] ਸੁਪਲ 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 439 ਪੈਰਾ 18 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1964] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 680 ਪੈਰਾ 19 ਏ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ

[1968] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 721 ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 19

[1976] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 906 ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 20

[1992] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 454 ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 23 ਬੀ

[2012] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 23

[2019] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1086 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 24

[2001] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 79 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 29

[1975] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 761 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 31 ਸੀ

[2005] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 61 ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਪੈਰਾ 40

[1980] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 831 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 43

[2004] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 45 ਡੀ

[2008] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1025 ਨੂੰ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 55

[2005] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 530 ਨੂੰ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 56

[2011] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 51 ਨੂੰ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 56

[2013] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 540 ਨੂੰ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 57

[2015] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 328 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 57 ਈ

ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ: ਐਫ

[1992] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 454 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 8 (ਛੇ)

[2019] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1086 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 26(ਸੱਤ)

[1984] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 942 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 27

[2014] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 496 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 30

ਸਿਵਿਲ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਿਲ) ਨੰਬਰ 961 ਦੀ 2021.

(ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਅਧੀਨ)

ਨਾਲ

ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 967, 1002, 1021 ਅਤੇ 1105 ਦੀ 2021.

ਵੀ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਮੂਰਤੀ ਏ.ਏ.ਜੀ., ਅਰਵਿੰਦ ਦਾਤਾਰ, ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਏ. ਮਾਰੀਆਰਪੁਥਮ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸੁਬੋਧ ਐਸ. ਪਾਟਿਲ, ਵਿਵੇਕ ਸਿੰਘ, ਰਮੇਸ਼ ਅੱਲਾਂਕੀ, ਡਾ. ਚਾਰੂ ਮਾਥੁਰ, ਮਿਸ ਤਨਵੀ, ਸੰਜੇ ਕੁਮਾਰ

ਦੁਬੇ, ਰਾਹੁਲ ਉੰਨੀਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਮਲਕ ਭੱਟ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕਰ, ਗੌਰਵ ਸ਼ਰਮਾ, ਕਿਰਤਮਾਨ ਸਿੰਘ, ਵਾਇਜ਼ ਅਲੀ ਨੂਰ, ਧਵਲ ਮੋਹਨ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਭਾਟੀਆ, ਮਿਸ ਸ੍ਰੀਨੁਪੇ ਨਾਗ, ਤਾਹਾ ਯਾਸੀਨ, ਅਮਰੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਆਰ. ਮੀਨਾਦੁਰਮ, ਡਾ. ਜੋਸਫ ਅਰਿਸਟੋਟਲ ਐਸ., ਵੀ. ਕੇ. ਬਿੱਜੂ, ਮਿਸ ਰੀਆ ਸਾਘੂਚ, ਚੇਤਨਯਾ ਸਿੰਘ, ਅਮਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅਖਿਲੇਸ਼, ਕੁਮਾਰ ਝਾ, ਸਾਜਿਤ ਜੋਰਜ, ਮਿਸ ਵਿਜਯਾ ਲਕਸ਼ਮੀ, ਮਿਸ ਅਨੂ ਕਪੂਰ ਪਾਵਕੀ ਦਵੇ ਕੁਮਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ, ਮਿਸ ਵਾਨਿਆ ਗੁਪਤਾ, ਅਵਨੀਸ਼ ਦਵੇ, ਪਰਮੋਦ ਕੁਮਾਰ ਵਿਸ਼ਨੋਈ, ਮਿਸ ਹਿਮਾਂਸ਼ੀ ਸ਼ਕਿਆ, ਦੇਵਾਸ਼ੀਸ਼ ਬਰੂਕਾ, ਮਿਥੁ ਜੈਨ, ਸ਼ਸ਼ਾਂਕ ਰਤਨੂ, ਵਿਕਰਮ ਹੇਗੜੇ, ਸ਼ਾਂਤਨੂ ਲਖੀਆ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਹਨ :

ਫੈਸਲਾ

ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

A. *ਤੱਥਾਤਮਕ ਪਿਛੋਕੜ*.....3

B. *ਸਲੋਨੀ ਕੁਮਾਰੀ* ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਲੰਬਿਤਾ.....10

C. ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ.....11

D. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ.....18

. **D. 1 ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ**.....18

D.2 ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ.....39

D.3 ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ.....59

D.4 ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਦਲਣਾ.....61

E. ਨਿਸਕਰਸ਼.....66

A. *ਤੱਥਾਤਮਕ ਪਿਛੋਕੜ*

1. ਇਹ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਲੀਜਿਬਿਲਿਟੀ ਕਮ ਐਂਟਰੈਂਸ ਟੈਸਟ ਏ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅੰਡਰਗ੍ਰੈਜੁਏਟ ਅਤੇ ਪੋਸਟਗ੍ਰੈਜੁਏਟ ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਕੋਟਾ 'ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ' ਅਤੇ 'ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੈਕਸ਼ਨ' ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਕਲਿਆਣ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ 2021-2022 ਸਿੱਖਿਆ ਸਾਲ ਤੋਂ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਵਿੱਚ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਯੂ ਜੀ ਅਤੇ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੀ.ਜੀ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ (ਨਾਨ-ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ) ਲਈ 27 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਲਈ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ। 7 ਜਨਵਰੀ 2022 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਚ 2022 ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਫਤੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਟਾਂਗ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਅਤੇ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

2. ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਏਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖਾਕੇ ਨੂੰ ਸੈੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਉਲੇਖਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਏਆਈਕਿਊ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਸਾਂਝੇ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸੈਕਸ਼ਨ ਡੀ.2 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਉਲੇਖਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਏਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ***ਡਾ. ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ*** *ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਡੋਮੀਸਾਇਲ ਮੁਕਤ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਏਆਈਕਿਊ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (I) ਬਨਾਮ ਮੋਤੀਲਾਲ ਨੇਹਰੂ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ*** *ਅਤੇ* ***ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (II) ਬਨਾਮ ਮੋਤੀਲਾਲ ਨੇਹਰੂ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ*** *ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ, ਏਆਈਕਿਊ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ, ਰਾਜ–ਚਲਾਏ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਯੂਜੀ ਸੀਟਾਂ ਅਤੇ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੀਜੀ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਏਆਈਕਿਊ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਡੋਮੀਸਾਇਲ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।*

3. ਸੰਵਿਧਾਨ (ਤਿੰਨਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ 2005 ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ (5) ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ (ਜਾਂ ਓ.ਬੀ.ਸੀ.) ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ। ਲੇਖ 15 (5) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

(5) ਇਸ ਅਨੁਚਛੇਦ ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਦੇ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (g) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਜਾਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਜਾਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਅਗਾਂਹ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ) ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਨਿਜੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨ ਹੋਣ, ਚਾਹੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ, ਅਨੁਚਛੇਦ 30 ਦੇ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਉਲੇਖਿਤ ਅਲਪਸੰਖਿਆਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

4. *ਅਭੈ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਦਿੱਲੀ* ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ (ਦਾਖਲਾ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ 2006', ਜੋ 3 ਜਨਵਰੀ 2007 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ, ਐਸ.ਸੀਜ਼, ਐਸ.ਟੀਜ਼ ਅਤੇ ਓ.ਬੀ.ਸੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 2006 ਦੇ ਐਕਟ ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਸ.ਸੀਜ਼ ਲਈ 15 ਫੀਸਦੀ ਸੀਟਾਂ, ਐਸ.ਟੀਜ਼ ਲਈ 7.5 ਫੀਸਦੀ ਸੀਟਾਂ, ਅਤੇ ਓ.ਬੀ.ਸੀਜ਼ ਲਈ 27 ਫੀਸਦੀ ਸੀਟਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਓ.ਬੀ.ਸੀਜ਼ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਰਾਜ-ਚਲਾਈ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ।

5. ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜ ਨੇ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ (ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਾਮੀਆਂ ਜਾਂ ਪੋਸਟਾਂ ਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1993' ਅਧੀਨ ਰਾਜ-ਚਲਾਈ ਮੈਡੀਕਲ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਓ.ਬੀ.ਸੀਜ਼ ਨੂੰ 50 ਫੀਸਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਜ ਕੋਟਾ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 1993 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਰੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਐਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਦ੍ਰਾਵਿੜ ਮੁਨੇਤਰ ਕਜ਼ਾਗਮ ਵੱਲੋਂ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਵਿੱਚ ਓ.ਬੀ.ਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮੈਂਡੇਮਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਿਤੀ 11 ਜੂਨ 2020 ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ:

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਲਈ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਅਧੀਨ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਰੁਖ ਕਰ ਸਕਣ। ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

6. ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ, ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ[8] ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ 1993 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੀਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਲੰਬਿਤ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ[8] ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਮੁਲਤਵੀ ਕਾਰਨ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 13 ਜੁਲਾਈ 2020 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਜੋ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਉਠਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ:

"ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ/ਸਾਦੇ ਕਾਪੀ ਦੇ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਡਾਇਰੀ ਨੰਬਰ 13644/2020 ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਹ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 22.6.2020 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 596 ਦੇ 2015 ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਉਸ ਖੜ੍ਹ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਬਿੰਦੂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਲੋਨੀ ਕੁਮਾਰੀ ਅਤੇ ਅਨ੍ ਬਨਾਮ ਡੀ.ਜੀ.ਐਚ.ਐਸ. & ਓਰਸ. (ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 596 ਦੇ 2015) ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ।

ਅਸੀਂ ਸਲੋਨੀ ਕੁਮਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਹੈ। ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਮੁੱਦਾ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕੋਟਾ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ

ਦਾਖਲੇ ਲਈ 27% ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਓ.ਬੀ.ਸੀ.ਜ਼ ਦੇ 27% ਕੋਟੇ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਜਿਥੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕੋਟਾ ਲਈ ਸਰੰਡਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀਜੀ ਮੈਡੀਕਲ ਦਾਖਲਿਆਂ ਲਈ ਅਨੁਸਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਬਿੰਦੂ ਸਲੋਨੀ ਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਾਂਗ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ 17.7.2020 ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।"

7. ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 27 ਜੁਲਾਈ 2020 ਨੂੰ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਕਿ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀਜ਼ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਵਿਸਤਾਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅੜਚਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀਜ਼ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ 2021-2022 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ 2020-2021 ਦੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ ਲਈ ਸੈੱਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਖਲਲ ਪਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 27 ਜੁਲਾਈ 2020 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਸੀਮਿਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ 2020-2021 ਲਈ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 26 ਅਕਤੂਬਰ 2020 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਗਲੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ 2021-2022 ਤੋਂ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ।

8. ਮਾਮਲਾ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੈੱਟ ਅੱਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਚਲਾਏ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਯੂ.ਜੀ. ਅਤੇ ਪੀ.ਜੀ. ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ

ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ 2021-2022 ਤੋਂ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਕਲਪ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ, ਭਾਵ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਰਾਜ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀਜ਼ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ 2006 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

9. ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਵੱਲੋਂ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਅਵਮਾਨਨਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਜਨਰਲ, ਐਮ.ਓ.ਐਚ.ਐਫ.ਡਬਲਿਊ. ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 2021-22 ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਯੂ.ਜੀ. ਅਤੇ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੀ.ਜੀ. ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ 27 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ (ਨਾਨ-ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ) ਅਤੇ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੋਟਿਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

“ਨੋਟਿਸ

ਨੀਟ-ਯੂਜੀ ਅਤੇ ਨੀਟ-ਪੀਜੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ:

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 15% ਏਆਈਕਿਊ ਯੂਜੀ ਸੀਟਾਂ ਅਤੇ 50% ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕੋਟਾ ਸੀਟਾਂ (ਐਮਬੀਬੀਐਸ/ਬੀਡੀਐਸ ਅਤੇ ਐਮਡੀ/ਐਮਐਸ/ਐਮਡੀਐਸ) (ਰਾਜ/ ਯੂਟੀਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਦਾਨ) ਵਿੱਚ 27% ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ (ਨਾਨ-ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ) ਅਤੇ 10% ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਮੌਜੂਦਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ 2021-22 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨਤੀਜਤਨ, 15% ਯੂਜੀ ਅਤੇ 50% ਪੀਜੀ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕੋਟਾ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ:

ਐਸਸੀ-15%

ਐਸਟੀ-7.5%

ਓਬੀਸੀ (ਨਾਨ-ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ) ਕੇਂਦਰੀ ਓਬੀਸੀ ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ-27%

ਈਡਬਲਿਊਐਸ- ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ-10%

ਪੀਡਬਲਿਊਡੀ-5% ਹੋਰੀਜ਼ੋਂਟਲ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਐਨਐਮਸੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ"

10. ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਿਤੀ 25 ਅਗਸਤ 2021 ਨੂੰ, ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਵਮਾਨਨਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਿਤੀ 27 ਜੁਲਾਈ 2020 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ:

"ਚੂੰਕਿ ਜੁਲਾਈ 27, 2020 ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ, ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਉਚਿਤ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ, ਇਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਕੇਸ 'ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਵਿਲੱਖਣ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਫਿਰ ਵੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਏਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਓਬੀਸੀ ਅਤੇ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਮਿਤੀ ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 29 ਜੁਲਾਈ 2021, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 24 ਸਤੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪਣੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨੋਟਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ।

11. ਅਸੀਂ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੀ ਚਾਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਨੀਟ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਚ। ਇਸਦੇ 7 ਜਨਵਰੀ 2022 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਯੂ ਜੀ ਅਤੇ ਪੀ ਜੀ ਸੀਟਾਂ। ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਮਾਪਦੰਡ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹਨ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅੰਤਰਿਮ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ

ਕਿ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਕੇ ਨੀਟ- ਪੀ.ਜੀ 2021 ਅਤੇ ਨੀਤ- ਯੂ ਜੀ 2021 ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ, ਸਮੇਤ 27 ਫੀਸਦੀ ਓਬੀਸੀ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਅਤੇ 10 ਫੀਸਦੀ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ। ਦ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ. ਸਲੋਨੀ ਕੁਮਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਪੈਂਡੈਂਸੀ

ਬੀ ਸਲੋਨੀ ਕੁਮਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਪੈਂਡੈਂਸੀ

12. ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਲੋਨੀ ਕੁਮਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਰਾਜ-ਸੰਚਾਲਿਤ ਮੈਡੀਕਲ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ 27 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ 2006 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ। ਦਾਅਵਾ ਉਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਸੀ। ਜੋ ਮੁੱਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਯੂ ਜੀ ਅਤੇ ਪੀ ਜੀ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ 27 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਈ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ 2021-2022 ਤੋਂ। ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਅਸੀਂ ਇਸ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਂਗੇ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ।

ਸੀ. ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਸਬਮਿਸ਼ਨਜ਼

13. ਮਿਸਟਰ ਸ਼ਿਆਮ ਦੀਵਾਨ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਏਆਈਕਿਊ ਕੋਟਾ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਤਰਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ, ਉਸ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਕੀਤੇ:

i ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ2 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੀਜੀ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਜਤਾਈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਡਾਕਟਰ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਪੀਜੀ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਸਿਰਫ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ;

ii. ਪੀਜੀ ਅਤੇ ਸੁਪਰ-ਸਪੈਸ਼ੈਲਿਟੀ[3] ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀ ਮਹਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਹਾਰਤ ਹਰ ਕਿਸੇ ਵਲੋਂ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ

ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਰੱਖਣਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਮੌਕੇ ਘੱਟ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਭ ਤੋਂ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਹੀ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

iii. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਭੈ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਦਿੱਲੀ[4] **ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ), ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਆਰ. ਰਾਜੇਸ਼ਵਰਨ[5] ਅਤੇ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਜਯਕੁਮਾਰ[6] ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪਰ ਇਨਕਰੀਅਮ ਹੈ**;

iv ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (I) (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (II) (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਹੀ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਯੂਨੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੰਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਜਾਂ ਮਨਾਹੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ;

v. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤੀ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼[7] ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

(vi) ਭਾਵੇਂ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ 2021-22 ਦੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਿੰਡੋ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੈਟਲਡ ਸਿਦਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਖੇਡ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ;

(vii) ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਲਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ ਨੇ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ, ਖੇਡ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ;

(viii) ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੁਲੇਟਿਨ ਦੇ ਕਲਾਜ਼ 11.1 ਵਿੱਚ 'ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਫਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ। ਜਦੋਂ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੈਅ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ; ਅਤੇ

(ix) ਐਮ.ਡੀ. ਰੇਡੀਓਲੋਜੀ, ਐਮ.ਡੀ. ਡਰਮੈਟੋਲੋਜੀ, ਐਮ.ਡੀ. ਗਾਇਨੀਕੋਲੋਜੀ, ਐਮ.ਐਸ. ਸਾਇਕੀਆਟਰੀ, ਐਮ.ਡੀ. (ਛਾਤੀ), ਐਮ.ਡੀ. ਪ੍ਰਿਵੈਂਟਿਵ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੈਡੀਸਿਨ, ਐਮ.ਡੀ. ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਮੈਡੀਸਿਨ, ਐਮ.ਐਸ. ਮਾਈਕਰੋਬਾਇਓਲੋਜੀ, ਐਮ.ਐਸ. ਪੈਥੋਲੋਜੀ, ਐਮ.ਡੀ. ਬਾਇਓਕੈਮਿਸਟਰੀ, ਐਮ.ਐਸ. ਐਨਾਟਮੀ, ਐਮ.ਐਸ. ਆਰਥੋਪੈਡਿਕਸ, ਅਤੇ ਐਮ.ਐਸ. ਈ.ਐਨ.ਟੀ. ਵਰਗੇ ਖਾਸ ਸਪੈਸ਼ਲਾਈਜੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐਸ.ਐਸ. ਕੋਰਸ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਕੋਰਸ ਸ਼ਾਖਾ ਦੇ ਅੰਤ ਹਨ ਅਤੇ ਚੂੰਕਿ ਉਹ ਐਸ.ਐਸ. ਕੋਰਸਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤੀ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਸੁਪਰਾ))।

14. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੇ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ 27 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਹੈ, ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ, ਸੌਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ.ਐਮ. ਨਟਰਾਜ, ਅਡੀਸ਼ਨਲ ਸੌਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਤੀਆਂ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ:

(i) ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇ ਗਏ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਨ.ਈ.ਈ.ਟੀ. ਪੀ.ਜੀ. ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

(ਅ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਬ੍ਰੋਸ਼ਰ ਦੀ ਰਿਲੀਜ਼: 23 ਫਰਵਰੀ 2021

(b) ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ: 23 ਫਰਵਰੀ 2021

(c) ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮਿਤੀ: 15 ਮਾਰਚ 2021

(d) ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਮਿਤੀ: 18 ਅਪ੍ਰੈਲ 2021

(e) ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: 03 ਮਈ 2021

(f) ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮਿਤੀ ਦਾ ਐਲਾਨ: 13 ਜੁਲਾਈ 2021

(g) ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਨਵੀਂ ਮਿਤੀ: 11 ਸਤੰਬਰ 2021

23 ਫਰਵਰੀ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੁਲੇਟਿਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 11.1 ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀਜੀ ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਆਰਕਸ਼ਣ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 11.2 ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਆਰਕਸ਼ਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਹੈਂਡਬੁੱਕ ਨੀਟ- ਪੀ.ਜੀ 2021 ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਿਰਫ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ;

ii ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਨੋਟਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਆਰਕਸ਼ਣ ਮੌਜੂਦਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ 2021-22 ਵਿੱਚ ਐਮ.ਡੀ.ਐਸ ਦਾਖਲਿਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

iii. ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ 1986 ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਡੋਮੀਸਾਇਲ ਮੁਕਤ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 2007 ਤੱਕ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਆਰਕਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। 2007 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਸ਼ੋਕ ਨਾਥ (ਸੁਪਰਾ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸਸੀਜ਼ ਲਈ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ ਐਸਟੀਜ਼ ਲਈ 7.5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। 2006 ਦਾ ਐਕਟ ਜੋ 2007 ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਓਬੀਸੀਜ਼ ਨੂੰ 27 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਸਮੇਤ, ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

iv. ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਯੋਜਨਾ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਆਰਕਸ਼ਣ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਓਬੀਸੀਜ਼ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਆਰਕਸ਼ਣ ਰਾਹੀਂ ਲਗਭਗ 1500 ਓਬੀਸੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਯੂ ਜੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ 2500 ਪੀ ਜੀ ਵਿੱਚ ਲਾਭਾਨਵਿਤ ਹੋਣਗੇ;

(v) ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ 54,348 ਤੋਂ 2014 ਵਿੱਚ 84,649 ਸੀਟਾਂ ਤੱਕ 56 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀ ਜੀ ਮੈਡੀਕਲ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 30,191 ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ 2014 ਵਿੱਚ 54,275 ਸੀਟਾਂ ਤੱਕ 80 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਧਾਈ ਗਈ ਹੈ;

(vi) ਮੈਡੀਕਲ/ਡੈਂਟਲ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣਾ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ;

(vii) ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪੀ.ਜੀ. ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਚਾਹਵਾਨੀ ਜਾਂ ਅਨਿਚਾਹਵਾਨੀ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ; ਅਤੇ

(viii) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਡੋਮੀਸਾਇਲ-ਆਧਾਰਿਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ (ਸੌਰਭ ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ[3], **ਗੁਲਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ**[2]) ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਡੋਮੀਸਾਇਲ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਗੀਆਂ।

15. ਸ੍ਰੀ ਪੀ ਵਿਲਸਨ, ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਜੋ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਸੀਟਾਂ ਲਈ 27 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਹੈ। ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ:

(i) ਸੰਸਦ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਨੰਬਰ 93 ਸੋਧ) ਐਕਟ 2005 ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ (5) ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਐਸ.ਸੀ., ਐਸ.ਟੀ. ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ (ਜਾਂ ਓ.ਬੀ.ਸੀ.) ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਲਪਸੰਖਿਆਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨ। ਸੋਧ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ 27 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2006 ਦਾ ਐਕਟ ਬਣਾਇਆ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੰਬਰ 93 ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸੋਧ ਅਤੇ 2006 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਅਸ਼ੋਕਾ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ4 ਵਿੱਚ ਉਪਰਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ (ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਅਤੇ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ 1993 ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜੋ 69 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਨੇ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਲਈ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ;

ii. ਪੀਜੀ ਮੈਡੀਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ 2000 ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 9(IV) ਅਤੇ ਯੂਜੀ ਮੈਡੀਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 5(5) ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ

ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਆਈਕਿਊ ਦੀਆਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ;

iii. ਮੈਰਿਟ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁੱਲ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮੈਰਿਟ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ);

iv. ਯੂਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਐਆਈਕਿਊ ਨੂੰ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਐਆਈਕਿਊ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ 6600 ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, 1636 ਸੀਟਾਂ (ਜੋ ਕਿ 27 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੈ) ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ 2006 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਆਉਣ 'ਤੇ ਓਬੀਸੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਐਆਈਕਿਊ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ 9515 ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 2569 ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਓਬੀਸੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ;

v. ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 27 ਜੁਲਾਈ 2020 ਦੀ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ (ਵਿੱਚ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ ਨੰਬਰ 8626 ਦੇ 2020) ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਐਆਈਕਿਊ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ;

vi. ਐਨਈਈਟੀ-ਪੀਜੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੁਲੇਟਿਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ 'ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜੀਓਆਈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਨਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ' ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਦਾ ਤਰਕ ਕਿ ਖੇਡ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

(vii) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਐਸਐਸ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤੀ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 2006 ਦੇ ਐਕਟ ਨੇ ਕੇਵਲ ਉੱਤਮਤਾ, ਖੋਜ ਸੰਸਥਾਨਾਂ, ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤਿਕ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ 2006 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਉਲਲੇਖਿਤ ਅਲਪਸੰਖਿਆਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਐਆਈਆਈਐਮਐਸ ਅਤੇ ਜੇਆਈਪੀਐਮਈਆਰ ਵਰਗੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸਐਸ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(viii) ਕੇਂਦਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਸੰਸਥਾਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਏਮਸ ਅਤੇ ਪੀਜੀਆਈ ਆਪਣੇ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕੋਟਾ ਅਤੇ ਏਆਈਕਿਊ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਏਆਈਕਿਊ ਪੀਜੀ ਸੀਟਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪੀਜੀ ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ

(ix) ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਹੁਕਮ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ, ਆਦੇਸ਼, ਅਤੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਰਾਹੀਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

16. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਤਰਕ ਤਿੰਨ-ਗੁਣਾ ਹਨ: (i) ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਦਾਖਲੇ ਸਿਰਫ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ; (ii) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਏਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਏਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਦਾਖਲਾ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਤੇ (iii) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਏਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਏਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਡੀ. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

ਡੀ. 1 ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਗੁਣ

17. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ, ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀ ਮਹਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਯੋਗ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਅਤੇ ਪੀਜੀ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮੈਰਿਟ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਧਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਮੈਰਿਟੋਕ੍ਰੇਸੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ 'ਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਹਿਸ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਮਸੌਦਾ ਲੇਖ 10 'ਤੇ ਹੋਈ ਬਹਿਸ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 16 ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਮਸੌਦਾ ਲੇਖ 10 (ਹੁਣ ਲੇਖ 16 (4) ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ) ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਜਤਾਈ ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਨੌਕਰੀਆਂ ਜਾਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਸਕਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਪਰਯਾਪਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਸ਼੍ਰੀ ਲੋਕਨਾਥ ਮਿਸਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, "ਪਿੱਛੜੇਪਨ ਅਤੇ ਅਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਇਨਾਮ ਰੱਖਦਾ

ਹੈ" ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਰਾਜ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ "ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਮੰਗ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਸ਼੍ਰੀ ਦਾਮੋਦਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੇਠ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ "ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਕਾਮੀ ਹੈ" ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ "ਮੈਰਿਟ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ"। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਸੌਦਾ ਲੇਖ 10 ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ "ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ" ਦੇ ਅਰਥ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਸੀ, ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਮੌਕਿਆਂ ਦੀ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਫਿਰ ਵੀ, ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕੁਸ਼ਲਤਾ ਪਿੱਛੜੀਆਂ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ.ਐਮ. ਮੁਨਸ਼ੀ (ਮਸਵਿਦਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ) ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ:

"ਅਸੀਂ ਇਸ ਧਾਰਾ [ਲੇਖ 10] ਰਾਹੀਂ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਕਾਰਜਕੁਸ਼ਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ—ਉੱਚੀ ਕਾਰਜਕੁਸ਼ਲਤਾ ਜੋ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ, ਵਰਗ ਜੋ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪਿੱਛੜੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ਮਿਲੇ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇੱਕ ਦਰਜਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਮੌਕਾ ਹਰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ, ਭਾਵੇਂ ਪਿੱਛੜੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਵਿਸਤਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਫਿਰ ਵੀ, ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪਛਾਣਿਆ ਕਿ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਸਿਰਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਸਵਿਦਾ ਲੇਖ 286 'ਤੇ ਹੋਏ ਬਹਿਸਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਜੋ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਸਨ, ਡਾਕਟਰ ਦੇਸ਼ਮੁਖ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ:

"...ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਪਾਸ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਉਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੁਲਾਮੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ, ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ

ਉੱਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ, ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਆਪਣੇ ਏਕਾਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਖਤਰਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁਦਾਇਕ ਅਤੇ ਸਮੁਦਾਇਕ ਮਨੋਵ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮੁਦਾਇਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹਾਵੀ ਹੋਵੇ, ਜਦਕਿ ਜੋ ਲੋਕ ਇਸ ਕਦਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਿਰਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਮੁਦਾਇਕਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਮੁਦਾਇਕਤਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਖੋਹ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਅਤੇ ਜੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕਾਇਮ ਹੈ।"

ਸ਼੍ਰੀ ਫੂਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਰਥਿਕ ਸੰਕਲਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਸਮਾਨਤਾ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਖੁੱਲੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੁਆਰਾ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਸ ਕੰਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਓ ਜੋ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

"...ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਪਰ ਬਰਾਬਰ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਿਨਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਹਨਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੌਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਜੋ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਲੋਕ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਇਕ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬੇਤੁਕਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਕੰਮ ਨਾਲ ਵੀ ਕੁਝ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੈ। ਮਿਸਟਰ ਤਯਾਗੀ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਦੇਸਮੁਖ ਨੂੰ ਟੋਕਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਅਣਪੜ੍ਹਾਂ ਲਈ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਸਹੀ ਸੀ। ਸਵੈ-ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਅਤੇ ਜੇ ਲੋਕ ਅਣਪੜ੍ਹ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਥਿਆਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਚੀਕ, ਇਹ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਖੇਡ ਦੀ ਚੀਕ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਦੁੱਖੀ ਹੋਣਗੇ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਅਪਵਾਦ ਵਜੋਂ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦੇ ਸੰਕਲਪਨਾਕਰਨ ਉੱਤੇ ਬਹਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਰਕਸ਼ਣ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਰਕਸ਼ਣ ਇੱਕ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

18. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਰਿਟ ਅਤੇ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ। ਅਨੁਚਿੱਤ 14, 15(1) ਅਤੇ 16(1) ਨੂੰ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਆਮ ਸਿਦਾਂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੋਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਨੁਚਿੱਤ 15(4) ਅਤੇ 16 (4) ਨੂੰ ਇਸ ਆਮ ਸਿਦਾਂਤ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ, ਮੈਰਿਟ ਨੂੰ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਰਕਸ਼ਣ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਮਿਸਟਰ ਬਾਲਾਜੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮੈਸੂਰ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਨੁਚਿੱਤ 15 (4) ਅਨੁਚਿੱਤ 15 (1) ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਹੈ, ਜੋ "ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨਾਲ ਬਢਾਉਣ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਮਿਲੇਗੀ" ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਚੂੰਕਿ ਅਨੁਚਿੱਤ 15 (4) (ਜਾਂ ਆਰਕਸ਼ਣ) ਨੂੰ ਅਨੁਚਿੱਤ 15 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆਰਕਸ਼ਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

“32. ...ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਆਰਕਸ਼ਣ ਉੱਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਕਨੀਸ਼ੀਅਨਾਂ, ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ, ਡਾਕਟਰਾਂ, ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੋਰ ਆਰਥਿਕ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੈਰਿਟ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਤਕਨੀਕੀ, ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜਾਂ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ-ਪੂਰੇ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਸਮੁਦਾਇ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੀ ਅਨੁਚਿੱਤ 15(4) ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਾਕੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਉਲਲੇਖਨਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਿਸ ਨੇ ਪਿੱਛੜੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ

ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਤੀਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਜੋੜਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਪੰਨਾ 53)।"

19. ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸਰਿਆ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਿਚਲਨ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ।" ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਜਸਟਿਸ ਆਰ ਸੁੱਬਾ ਰਾਵ ਨੇ ਟੀ. ਦੇਵਦਾਸਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 16(4) ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 (1) ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਣੀ ਪਈ ਐਤਿਹਾਸਿਕ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਸੁੱਬਾ ਰਾਵ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ:

"26. ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਆਮ ਨਿਯਮ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 16 ਰਾਜ ਅਧੀਨ ਨੌਕਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਸਮਾਨ ਮੌਕੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਅਕੇਲਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਿੱਛੜੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਇੱਕ ਅਸਮਾਨ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾਰ ਨਾਲ ਜਾ ਲੱਗਣਗੇ; ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਕਿਹਾ ਨਿਯਮ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਧਾਰਣਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਸਮਗਰੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਸਖਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹੀ ਸਥਿਤੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਟਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਘੋੜੇ ਦੀ ਦੌੜ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਲਓ। ਦੋ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੌੜ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ — ਇੱਕ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦਾ ਰੇਸ ਘੋੜਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਧਾਰਣ ਘੋੜਾ। ਦੋਵੇਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਦੌੜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿਦਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੌੜ ਲਈ ਸਮਾਨ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਸਧਾਰਣ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਰੇਸ ਘੋੜੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਨ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੈਂਡੀਕੈਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਾਧੂ ਭਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਇੱਕ ਮਜ਼ਾਕ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਸਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਗਣਨਾਯੋਗ ਦਮਨ ਅਤੇ ਆਦਤਨ ਅਧੀਨਤਾ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਮਦਦ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ

ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਸਕਣ। ਇਸੇ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ (4) ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। "ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ" ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਯੁਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ, ਪਰ ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਣਖੱੜ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ।"

20. ਜਸਟਿਸ ਸੁਬਾ ਰਾਓ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਬਨਾਮ ਐੱਨ.ਐੱਮ. ਥਾਮਸ 38, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਰਸਮੀ ਬਰਾਬਰੀ ਤੋਂ ਅਸਲ ਤੱਕ ਸਮਾਨਤਾ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਜਸਟਿਸ ਏ.ਐਨ.ਰੇਅ ਨੇ ਕਿਹਾ:

“44. ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਦਰਜਾ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਵਿਧਾਨਿਕ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਯਾਪਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਜੀਹ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 15(4) ਅਤੇ 16(4) ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਲਈ ਉਭਾਰਦੇ ਹਨ। ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 15(1) ਅਤੇ 16(1) ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਮੂਲ ਸੰਕਲਪ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਮੌਕੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਹੈ। ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਤਰਜੀਹੀ ਇਲਾਜ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਮੌਕੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 16 ਅਧੀਨ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਸਮੱਗਰੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਧੀਨ ਬਰਾਬਰੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਸਮਾਨਾਂ ਲਈ ਮੌਕੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਸਿਰਫ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਵਧੋਤਰੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੌਕੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਾਰਣ ਨਾਲ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਕਾਰਣ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਾਰਣਾਂ ਨਾਲ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਾਜਬ ਵਰਗੀਕਰਣ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਇਲਾਜ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਤਰਜੀਹੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਇੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ

ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਵਾਜਬ ਵਰਗੀਕਰਣ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਚੋਣ ਦੇ ਮਿਆਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਇਲਾਜ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਨ।

ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ (ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸਮੇਤ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਅਪਵਾਦ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਏ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਢਾਂਚਾਗਤ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸੱਚੀ ਜਾਂ ਅਸਲ ਸਮਾਨਤਾ ਭਰਮ ਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਕੇ ਮੈਥਿਊ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 16 (1) ਵਿਅਕਤੀਗਤ-ਕੇਂਦਰਿਤ 39 ਹੈ (ਜੋ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ - ਜਸਟਿਸ ਮੈਥਿਊ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਬੇਗ ਦੀ ਬਹੁਮਤ ਰਾਏ, ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਖੰਨਾ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਅਸਹਿਮਤੀ), ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਬਰਾਬਰ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦੇ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਨਿਰੀਖਣ:

"73. ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਹੇ, ਜੋ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਹਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਅੜਚਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।"

74. ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮੁਆਵਜ਼ਾਤੀ ਉਪਾਅ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਤਥਾਕਥਿਤ ਅਗਾਂਹ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਚਿਤ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਮੁਆਵਜ਼ਾਤੀ ਉਪਾਅ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

75. ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 16(4) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਨੁਚਛੇਦ 16(1) ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾਇਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ

ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਡਵੈਂਚਰਸ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਸਖਤ ਗਿਣਤੀਬੱਧ ਬਰਾਬਰੀ ਤੋਂ ਵਿਚਲਣ ਕਰੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ ਕਿ ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 16(1) ਅਧੀਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ। ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕੇਵਲ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬਰਾਬਰੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਮਾਪੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਔਪਚਾਰਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੋਰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਭਾਗਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੋਵੇ। ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਟੈਸਟ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕੁਝ ਨਾਗਰਿਕ ਵਰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਢਾਂਚਾਗਤ ਅਵਰੋਧਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ "ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ [ਜੋ] ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਆਨੰਦ ਤੱਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ" ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ। ਜਸਟਿਸ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਯਰ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਏਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 (1) ਦਾ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿਅਕਤੀ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਢਾਂਚਾਗਤ ਅਵਰੋਧਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਸਟਿਸ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਯਰ ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 46 ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਹਾਲਾਂਕਿ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 (1) ਨੂੰ ਅਸਰ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 (1) ਅਤੇ 16 (4) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਿਆਂਕਾ ਨ

"137. "ਪਿੱਛੜੇ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਣ ਅਧਾਰਿਤ "ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ", ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਮਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏ ਬਿਨਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ) ਇੱਕ ਵਰਗ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਇੱਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਤਰਕਸੰਗਤ ਵਿਭੇਦ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਉਦੇਸ਼ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 16(1) ਅਤੇ (4) ਸੁਸੰਗਤ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 16(4) ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 16(1) ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਪਿੱਛੜੇਪਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਰਗੀਕਰਣ ਅਨੁਚਛੇਦ 16(4) ਨੂੰ 'ਬੇਕਾਰ' ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ? ਨਹੀਂ। ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਇਕਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਪਰ ਵਰਗੀਕਰਣ ਅਨੁਚਛੇਦ 16(1) ਅਧੀਨ ਆਮ

ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਘੱਟ ਦਰਜੇ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਹੋਰ ਸਖਤ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਲਚੀਲਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਹ ਓਵਰਲੈਪ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਨੁਚਛੇਦ 16(4) ਸਾਰੇ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 16(1) ਅਧੀਨ ਗਰੁੱਪਿੰਗ ਦਾ ਲਾਭ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 46 ਅਤੇ 335 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਰਗੇ ਭਿਆਨਕ ਪਿੱਛੜੇਪਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

21. ਜਸਟਿਸ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਮਾਨਤਾ ਅਨੁਛੇਦ 16 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੌਕੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੁਝ ਵਰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਪਛੜੇਪਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੁਝ ਨਕਲੀ ਮਾਪਦੰਡ। ਜਸਟਿਸ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰੀਖਣ:

"158. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 16(1) ਰਾਜ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ ਸਿਦਾਂਤ ਇੱਕ ਸਖਤ ਅਤੇ ਰੀਲਿੰਗ ਅਸਲੀਅਤ, ਇੱਕ ਠੋਸ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣਾਤਮਕ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਖਾਲੀ ਫਾਰਮੂਲਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 ਸਿਰਫ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦਾ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਸਾਰਵਭੌਮਿਕ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 ਇੱਕ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਨ ਲਈ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖਾਸ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਕਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਉਚਿਤ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਜੋ ਕੁਝ ਅਨੁਚਿੱਤ 14 ਜਾਂ ਅਨੁਚਿੱਤ 16 ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੈਰੀ ਭੇਦਭਾਵ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਉਚਿਤ ਵਰਗੀਕਰਣ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿੱਚ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਲਈ, ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਸਮਾਜ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਭਾਗੀਦਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚੁਰਤਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪੂਰਨ ਆਰਥਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮਹਾਮਾਰੀ ਜਾਂ ਗਰੀਬੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਦਮਨ ਨਹੀਂ ਹੈ,

ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖਿਆ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ, ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹਾਸਲ ਹੋ ਸਕੇ। ਕੀ ਅਸੀਂ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦੇਣ ਸਮੇਂ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ? ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹਾ ਕੋਰਸ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਨੁਚਿੱਤ 14 ਅਤੇ 16 ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਪੂਰਨ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਤਰੀਕਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਪਿਤਾਮਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 14 ਅਤੇ 16 ਵਿੱਚ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ, ਢਿੱਲ, ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣਾ, ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ, ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਣ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਬਰਾਬਰ ਬਣ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇਪਣ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੂਰਨ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈਏ। ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਸਲਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਹਾਂ, ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਅਣਜਾਣਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਕਸ਼ਰਤਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਨੁਪਾਤ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਸਿੱਕਿਮ, ਯੂ.ਪੀ., ਬਿਹਾਰ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਰਗੇ ਕਈ ਖੇਤਰ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਸੰਚਾਰ ਜਾਂ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਘਾਟ, ਉਚਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਕਾਰਨਾਂ ਕਾਰਨ, ਲੋਕ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਨ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਕ੍ਰਿਤਰਿਮ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਹਨ? ਜਵਾਬ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਪਵਿੱਤਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਉਲਝਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕਿ ਕੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਭਾਗ IV ਵਿੱਚ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਰਾਏ ਦਾ ਪੂਰਾ ਇਕਮਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਸੰਗਤੀ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ।

ਭਾਗ IV ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਦਾਂਤ ਇੱਕ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਉੱਚੀ ਇਮਾਰਤ ਤੱਕ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸੀੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਉਹ ਸਾਧਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਸਿਖਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੈਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦੇਵਾਂਗਾ।

22. ਭਾਵੇਂ ਜੱਜਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਤਭੇਦ ਸੀ ਕਿ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 16 (1) ਵਿਅਕਤੀ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਸਮੂਹ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 16 (4) ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 16 (1) ਅਧੀਨ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਾਰਥਕ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 16 (4), 15 (4), ਅਤੇ 15 (5) ਸਾਰਥਕ ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਜੋਂ ਸਮੂਹ ਪਛਾਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਮੂਹ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਮੈਂਬਰ ਪਿੱਛੜੇ ਨਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾਂ-ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਮੂਹ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਪਿੱਛੜੇਪਣ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਆਰਕਸ਼ਣ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੀ ਉਸ ਤਰਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ ਜੋ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੜੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਅੜਚਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ।

23. ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਜੋ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ40 ਵਿੱਚ ਨੌਂ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਮੁੜ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਲੇਖ 16 (1) ਅਤੇ 16 (4) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਡਾ: ਜੈਸ਼੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮਣ ਰਾਓ ਪਾਟਿਲ ਬਨਾਮ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ 41 ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 16 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਹਨ ਆਰਟੀਕਲ 15 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਰਟੀਕਲ 15 (4) ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 15 (5) ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਮੁੜ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਨੁਛੇਦ 15 (1) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਨਤਾ ਲਈ।

24. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦਾ ਮੂਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਬਾਈਨਰੀ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਹੁਣ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਨੇ ਮੂਲ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ 14 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 15 (1) ਅਤੇ 16(1) ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਵਜੋਂ। ਇੱਕ ਖੁੱਲਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਰਸਮੀ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਕੋਈ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਵਿਦਿਅਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਵੇਗਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਵਾਂਝੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗੀ ਅਜਿਹੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲਾ. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ) ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਜਿਹੇ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਫਾਰਵਰਡ ਕਲਾਸਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਸਮਾਨਤਾ ਫਾਰਵਰਡ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਟਿਊਟੋਰਿਅਲ ਅਤੇ ਕੋਚਿੰਗ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੋਣਾ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਸਮਾਜਿਕ ਨੈੱਟਵਰਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪੂੰਜੀ (ਸੰਚਾਰ ਹੁਨਰ, ਲਹਿਜ਼ਾ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਜਾਂ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ) ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪੂੰਜੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ

ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾਂ ਉੱਚ ਅਹੁਦਿਆਂ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਮਾਹੌਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਕਿੱਤਿਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਓਪਨ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹੁਨਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਧੂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸੋਸ਼ਲ ਨੈੱਟਵਰਕ (ਕਮਿਊਨਿਟੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਲਿੰਕੇਜ) ਉਦੋਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੈਰੀਅਰ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦਾ ਐਕਸਪੋਜਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਏ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਦਤਾਂ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਹੁਨਰ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਕੁਝ ਖਾਸ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਫਿਰ "ਮੈਰਿਟ" ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪੁਨਰ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਲੜੀ ਬੀਕੇ ਪਵਿਥਰਾ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਸੀ (ਜਸਟਿਸ ਡੀਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ) ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੀਆਂ ਨਿਰਪੱਖ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਨਿਰੰਤਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਸਮਾਜਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ:

"134. ਇਹ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਇੱਕ ਜਾਪਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਤਟਸਥ" ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਰਕ ਗੈਲੈਂਟਰ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਵੱਡੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਰੋਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਜੋ "ਯੋਗਤਾ" ਦੇ ਸੂਚਕ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਹਨ। ਇਹ ਹਨ:

...(ਕ) ਆਰਥਿਕ ਸਰੋਤ (ਪਿਛਲੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ, ਸਮੱਗਰੀ, ਕੰਮ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਆਦਿ ਲਈ); (ਖ) ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਸਰੋਤ (ਸੰਪਰਕ ਦੇ ਨੈਟਵਰਕ, ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਲਾਹ, ਜਾਣਕਾਰੀ, ਆਦਿ); ਅਤੇ (ਗ) ਅੰਦਰੂਨੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ..."ਗੈਲੈਂਟਰ ਐਮ., *ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ : ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ,* (ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 1984), ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਐਸ. ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਭਾਰਤੀ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਬਨਾਮ ਉੱਤਮਤਾ : ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਦੇ ਉਚਿਤ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਫਰੇਮਿੰਗ, 40 : 1 ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸੋਸਾਇਟੀ 127-147.]

135. ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਮਾਪਦੰਡ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦ ਨਹੀਂ ਹਨ ਬਲਕਿ ਉਹ ਸਟਰਕਚਰਲ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਐਸ.ਸੀਜ਼ ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀਜ਼ ਦੇ ਉਤਥਾਨ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਕੰਪਾਸ ਵਿੱਚ ਜੋੜਨ ਨਾਲ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਸ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸਟਰਕਚਰਲ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗੀ।"

25. ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣਾ ਵੱਡੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਪਰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ "ਯੋਗਤਾ" ਸਿਰਫ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰ, ਸਕੂਲਿੰਗ, ਕਿਸਮਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਮੁੱਲਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਂ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।**

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਮਾਪਦੰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ "ਸਕੋਰਾਂ" ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਮਤਿਹਾਨ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਛਾਣਬੀਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਤਰੀਕਾ ਹਨ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮਾਪਦੰਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਕਸਰ ਯੋਗਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਬਲੀਅਤ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਰਗੇ ਮਿਆਰੀ ਮਾਪਦੰਡ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਗੁਣਾਤਮਕ ਅੰਤਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸਹੀ ਪਰਖ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਸ਼ਵਿਨੀ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਮਤਿਹਾਨ ਜੋ ਮਾਪਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਾਪਦੇ ਹਨ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਪੱਧਰ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:

"...ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਟੈਸਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਸੂਚਕ ਸੁਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ – ਉਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ) ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੈੱਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੋ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਭੂਗੋਲ, ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪੇਪਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੇਪਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਉਸਦੀ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭੂਗੋਲ, ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਖਿਆ

ਜਵਾਬ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕ ਹੋਣਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਅਰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਇੱਕ ਸੂਚਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸੰਕੇਤਕ – ਅਰਥਾਤ ਉਸਦੀ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ।"

ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸੂਚਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ 'ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ' ਅੰਗ ਹੋਣ ਜੋ ਕਿ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਫਲ ਉਮੀਦਵਾਰ ਅੰਤਤਃ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਨਗੇ। ਸਾਰੀਆਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਸੂਚਕਤਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਨਿਦਾਨਕ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ, ਜਿੰਨੇ ਵੱਡੇ ਦਾਅ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉੱਤਨੀ ਹੀ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਤਮਕ ਊਰਜਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਅਤੇ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਆਦਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਪੇਸ਼ੇ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਤੱਕ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਅਤਿਸ਼ਯੋਕਤੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ) ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਟ੍ਰਾਮਾਟਿਕ ਖ਼ੂਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਵੀ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮਨਾਉਣਾ ਹੈ ਬੇਦਖਲੀ।"

ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ, ਇੱਕ ਇਮਤਿਹਾਨ ਸਿਰਫ ਮੌਜੂਦਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ, ਪਰ ਉਸਦੀ ਸਮਰੱਥਾ, ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਉੱਤਮਤਾ, ਜੋ ਜੀਵਿਤ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਆਕਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਚਰਿੱਤਰ. "ਮੈਰਿਟ" ਦਾ ਅਰਥ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅੰਕਾਂ ਤੱਕ ਘਟਾਇਆ ਜਾਵੇ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵੰਡਣ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਵਿਦਿਅਕ ਸਰੋਤ. ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਸਰੋਤ ਵੰਡ ਦੇ ਸਿਸਟਮ, ਉਹ ਇੱਕ ਵਿਗੜਿਆ ਸਿਸਟਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਵਜੋਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬਾ ਇੱਕ "ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀ" ਵਜੋਂ, ਉਹ ਅਕਸਰ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮੁਦਾਇਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ "ਬੌਧਿਕ" ਅਤੇ "ਸਮਰੱਥ" ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨੂੰ ਅਦਿੱਖ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਫਾਇਦੇ ਜੋ ਸਫਲਤਾ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ "ਮੈਰਿਟ" ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਏ ਉੱਚ ਸਕੋਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੰਗੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ "ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ" ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੋਲ ਕੀਤੇ ਉੱਚ ਅੰਕ. ਜਨਤਕ ਸੇਵਾ ਲਈ ਕਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮਾਰਕਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ a ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ

ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ. ਬਰਾਬਰ, ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਅਤੇ ਲਚਕੀਲੇਪਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਰਵੇ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਫਾਰਮੂਲੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ), ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:

“12. ਪਰ ਆਓ ਸਮਝੀਏ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਚੋਣ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਯੋਗਤਾ ਕੀ ਹੈ ਜੋ ਚੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇੱਕ ਉਤਸੁਕ ਅਤੇ ਤੀਬਰ ਮਨ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸਹੀ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਲਈ ਬੇਅੰਤ ਸਮਰੱਥਾ, ਪਰ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਦੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ। ਅਸੀਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਇਯਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ, ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਰਨ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ [(1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 768 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1980 ਐਸ.ਸੀ. 820 : (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 831] : (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 778, ਪੈਰਾ 21)

"ਜੇਕਰ ਪਿੰਡੀ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਪਿੱਛੜੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਇੱਕ ਮੈਰਿਟ ਦਾ ਮਾਪਦੰਡ ਹੈ — ਅਤੇ ਇਹ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਹੈ — ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ, ਇੱਕ ਉਪੇਕਸ਼ਿਤ ਸਦੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ, ਬੀ ਬੀਮਾਰੀ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਰੋਂਦਾ ਅਤੇ ਹੰਝੂ ਵਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਣਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਂਜਣ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਮੈਰਿਟ ਦਾ ਪਲੱਸ ਪੁਆਇੰਟ ਹੈ। ਉੱਤਮਤਾ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਗੁਣ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਲ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਉਤਨੇ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਹਨ ਜਿੰਨੇ ਕਿ ਸਿਰ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਦਵਾਈ ਅਜੀਬ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੋਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ।"

ਮੈਰਿਟ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਹਮਦਰਦੀਆਂ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ। ਦਿਲ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਪਾਰਖਣ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਤਨਾ ਹੀ ਕਾਰਕ ਸੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ, ਸੰਭਵ ਹੋਣ ਤੱਕ, ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮੈਰਿਟ ਲਈ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ,

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੱਜ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਅਤੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

26. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਗਲੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਮੈਰਿਟ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਗਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਅਸਲੀ ਅਰਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ:

"13. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੋਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਲਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਜਿਹਾ ਵਿਚਲਣ ਸਿਰਫ ਸਮਾਨਤਾ-ਆਧਾਰਿਤ ਮੈਦਾਨਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਉਚਿਤ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਜੋ ਵੀ ਚੋਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਇੱਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸੰਕਲਪ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਇੱਕ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆਤਮਕ ਭੇਦਭਾਵ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਨਤਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਜਾਪ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਪਰ ਇਹ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਜੀਵਿਤ ਸੱਚਾਈ ਬਣ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਹਾਈਰਾਰਕੀਕਲ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਮਿਟ ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਮੋਹਰ ਅਤੇ ਲਾਇਲਾਜ ਅਸਲੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬੇਤੁਕਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੂਹਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰੱਕੀਸ਼ੀਲ ਉਪਾਅ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚੇ ਗਏ ਉਸਦੇ ਅੰਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਮੰਨ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਬੰਜਰ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖੇਗਾ। ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਅਸਤਿਤਵ ਸਿਰਫ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਾਨਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ

ਜਿਹੜੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਸਲ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਅਸਲ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਜਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਲਾਉਣ ਦੁਆਰਾ ਅਸਲ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ

ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਅਸਲ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤਵਰ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ, ਚਾਹੇ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ, ਪੇਸ਼ਾ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕੇ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਉਪਯੋਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਗੱਲ ਉਦ੍ਧ□ਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਮੈਥਿਊ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ, ਨੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਸੇਂਟ ਜ਼ੇਵੀਅਰਜ਼ ਕਾਲਜ ਸੋਸਾਇਟੀ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ [(1974) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 717, 730 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1974 ਐਸ.ਸੀ. 1389 : (1975) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 173] ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ : (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 729, ਪੈਰਾ 32)

"... ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 'ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ; ਜਦਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਇਲਾਜ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ' [ਅਲਬਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਅਲਪਸੰਖਿਆਕ ਸਕੂਲਾਂ 'ਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਾਏ, ਅਪ੍ਰੈਲ 6, 1935 ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਆਫ ਦ ਕੋਰਟ, ਸੀਰੀਜ਼ ਏ/ਬੀ ਨੰਬਰ 64, ਪੰਨਾ 19]."

ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੀ ਸੁੱਕੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰੱਖੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਲੋਕ ਪੀੜਤ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਬਰਾਬਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਦੇ ਜੁਰੇ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦੇ ਫੈਕਟੋ ਬਰਾਬਰੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਕਾਰਨ ਲੱਭਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਦੌਲਤ, ਸਿੱਖਿਆ, ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਅਯਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ, ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਰਨ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ([1980] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 768 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1980 ਐਸ.ਸੀ. 820 : (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 831] (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 782, ਪੈਰਾ 29) “ਉਹਨਾਂ ਖਾਸ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਬੁਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ, ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸੈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ, ਕਮਜ਼ੋਰਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮਤੋਲ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ, ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅਸਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਆਮ ਪੱਧਰ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਸਕੇ . . . ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਨਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਪੇਕਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੱਡੇ ਮਕਸਦ ਦੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਪਾਹਜ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਪਾਹਜਤਾ ਤੋਂ ਉਬਾਰਨ ਲਈ ਸਾਮਾਨਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਚੋਣ ਤੋਂ ਵਿਚੋਲਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਸਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ

ਲਿਆਉਣ ਲਈ

27. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਐਮ. ਥੋਮਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਰਿਟ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਦੋਹਰੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੌਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡੇ ਜਾਣ ਕਿ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਣ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਢਾਂਚਾਗਤ ਅਵਰੋਧਾਂ ਕਾਰਨ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਰਿਟ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਬਲ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਰਾਸਤੀ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿਲਾਸਤਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਹ ਉਪਲੱਬਧੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਰਾਸਤਾਂ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ।

28. ਜੇਕਰ ਮੈਰਿਟ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਕੋਰ ਹੀ ਉੱਤਮਤਾ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਇਕੋ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਕੋਰ ਉੱਤਮਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਵੰਡਣਯੋਗ ਪਰਿਣਾਮਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਸਾਰੀ, ਸਾਨੂੰ ਮੈਰਿਟ ਦੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮੇਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਮਰਤਿਆ ਸੇਨ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ:

“ਜੇਕਰ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਆਰਥਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਪਕਰਣੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਚਿੱਤਰਣ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਰਿਟ ਦੀ ਕੀ ਗਿਣਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਮੈਰਿਟ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਆਰਥਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਘੱਟਾਉਣ ਜਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੈਰਿਟ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦੇਣਾ ਇਸ ਦੇ ਵੰਡਣਯੋਗ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਆਧੁਨਿਕ ਮੈਰਿਟੋਕ੍ਰੇਸੀ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸੰਸਕਰਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਲਗਭਗ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਉਪਲਬਧੀਆਂ ਵੱਲ ਉਨਮੁਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਸਮਾਨਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਪਸੰਦ), ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਰ ਭਾਗਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵੱਲ (ਅਕਸਰ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ) ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਜੋ ਕਿ “ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ” ਅਤੇ

“ਸਫਲ” ਵਰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਪਸੰਦੀਦਾ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਸਮਾਨਤਾ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਫੰਕਸ਼ਨ ਨਾਲ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਘੱਟ ਅਸਮਾਨਤਾ ਪੱਧਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਭਾਰ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ[48]

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਬੀ.ਕੇ. ਪਵਿੱਤਰਾ* (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਮੈਰਿਟ ਦੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“131. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ “ਮੈਰਿਟ ਉਹਨਾਂ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਵਜੋਂ ਮੁੱਲ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਰਿਟ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੰਕੀਰਣ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮੀਕਰਣ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੈਰਿਟੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਸਿਸਟਮ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਵਜੋਂ ਮੁੱਲ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।”

ਮੈਰਿਟ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪੈਰਾਡਾਈਮ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਿਜ਼ਰਵ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਤਰੀਕਾ ਹਨ, ਉਹ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਮਾਰਕਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੈਰਿਟ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾ (ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਕਰਤੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ) ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਚੰਗਿਆਈ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੁੱਲ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸਮਾਨਤਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪੁਨਰਵਿਤਰਣ ਆਯਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਮੈਰਿਟ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਉਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੁੱਲ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਮੈਰਿਟ ਦੀ ਸੰਕੀਰਣ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (ਜੋ ਕਿ, ਸੰਦਰਭ ਰਹਿਤ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਉਪਲਬਧੀ) ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਮਰੱਥ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ।

29. ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 15(5) ਯੂਜੀ ਅਤੇ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਭੇਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਨੁਚਛੇਦ 15 (5) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"(5) ਇਸ ਲੇਖ ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਗ) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਜਾਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਜਾਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਜੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਅਨੁਚਛੇਦ 30 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਅਲਪਸੰਖਿਆਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।"

ਸੰਵਿਧਾਨ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯੂਜੀ ਅਤੇ ਪੀਜੀ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਝ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਐਸ. ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸਰਾਸਰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤੀ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਬਲਕਿ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਆਰਕਸ਼ਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਘੱਟ ਨਿਯੂਨਤਮ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅੰਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਏਆਈਆਈਐਮਐਸ ਸਟੂਡੈਂਟ ਯੂਨੀਅਨ ਬਨਾਮ ਏਆਈਆਈਐਮਐਸ5 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪਸੰਦ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀਜੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਕੋ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਪਸੰਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੌਰਭ ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ6 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।7 ਮਿਸਟਰ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਯਾਚੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਪੀਜੀ ਦਾ ਅੰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਨੂੰ ਐਸ.ਐਸ. ਕੋਰਸਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀਜੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ ਸਿਰਫ ਪੀਜੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਤਰਿਮ ਵਿਭੇਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਕੁਝ ਮੈਡੀਕਲ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਐਸ. ਕੋਰਸ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦੇ ਕਿ ਪੀਜੀ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸਰਾਸਰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੈ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇੱਥੇ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਜਮਾਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪਿੱਛੇਪਣ ਤੋਂ ਪੀੜਿਤ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਿੱਛੇਪਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ

ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੋਲ ਇਕ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਯੋਗਤਾ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਇਕ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਯੋਗਤਾ ਕੁਝ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਅਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਓਵਰ-ਇੰਕਲੂਜ਼ਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਓਬੀਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੋ ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪਿੱਛੇ ਵਰਗਾਂ (ਜਾਂ ਓਬੀਸੀਜ਼) ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਡੀ.2 ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਏਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ

30. ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਤਰਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਲਡ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਏਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੇਸਾਂ ਦੁਆਰਾ ਏਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਸਮਾਂਬੱਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇਈਏ।

31 ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਜਾਂ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਡੋਮੀਸਾਇਲ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪਸੰਦ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਟੇਟ ਆਫ ਯੂ. ਪੀ. ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਦੀਪ ਟੰਡਨ[1] **ਅਤੇ ਨੂਕਾਵਰਾਪੂ ਕੰਕਾਇਆ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼[2] ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਜਿੱਥੇ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਅਤੇ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਖੇਤਰ ਸਨ ਜੋ ਅਨੁਚਿੱਤ 15(4) ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪਿੱਛੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ**

ਕਾਰਵਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜੋ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਜਾਂ ਡੋਮੀਸਾਇਲ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, 'ਮੈਰਿਟ' ਦੇ ਅਗਾਊਂ ਵਿੱਚ, ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗੀਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਰਾਜ ਦੇ ਕੁਝ ਖੇਤਰ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਰਾਜ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਹਨ, ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਖਲਾ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗਾ:

"19. [...] ਸਿਦਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜੇਕਰ ਦਾਖਲੇ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ, ਪਰ ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੱਧਰ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਕੋਰਸ ਲਈ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ, ਉਹ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੇ ਉਹ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਕੋਰਸ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਕੋਰਸ ਲਈ ਦਾਖਲੇ ਨੂੰ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਂਛਨੀਯ ਨੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਵਾਸਤਵਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ਮਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਸਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ"— ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਜੋ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

"32. ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਤੱਥਯਾਤਮਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਆਰਕਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਹੋਰ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ 100 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਆਰਕਸ਼ਣ ਨੂੰ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਨਾ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੈ!

"20 [...] ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ 'ਨਿਵਾਸ' ਜਾਂ 'ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਥੋਕ ਆਰਕਸ਼ਣ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਸ਼ਰਤ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਥੋਕ ਆਰਕਸ਼ਣ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।"

33. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਿਰ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪਸੰਦਗੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਉਪਲਬਧ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦੇ 70 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਹੋਰ ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨਾਂ

ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਹਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸਨ, ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ:

“21. ਪਰ, ਫਿਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪਸੰਦਗੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਹੱਦ ਕਿੰਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੀਤੀ ਬਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਿਹੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਹੱਦ “ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਮੌਕੇ, ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਹੱਦ, ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕ”। ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਮੈਡੀਕਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਯਾਪਤ ਮੌਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪਿੱਛੜੇਪਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਉੱਚੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਔਚਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਉੱਚਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ “ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਚ ਵੇਖੇ ਗਏ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੰਡੇਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ”। ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਈ ਵੇਰੀਏਬਲ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਹੱਦ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਗੇ। ਪਰ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹਾ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ 70 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਡੀਕਲ ਸਿੱਖਿਆ ਸਮੀਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਹੱਦ 75 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹਾਂ ਕਿ 70 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ 'ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਹੱਦ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਭਾਰਤੀ ਮੈਡੀਕਲ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕਰਾਂਗੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਬਾਹਰੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੌਂਸਲ ਹਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰੀ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ 70 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ. ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 30 ਫੀਸਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣਗੀਆਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਆਲ-ਇੰਡੀਆ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਰਾਜ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਮੈਰਿਟ 'ਤੇ ਦਾਖਲੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਲ-ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਜਾਂ ਦਾਖਲਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ ਜਿੱਥੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇ ਲੋੜ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਗਤ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ

ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼, ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਦਾਖਲਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਸਰੋਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਗੇ ਯੋਗਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਸਤੂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੁਣਨ ਲਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਜਿਹੇ ਸਰੋਤ ਜਾਂ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੋਣਹਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

34. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਿਰ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਕੋਰਸ (ਅੰਡਰਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੱਧਰ 'ਤੇ) ਅਤੇ ਐਮ.ਡੀ. ਕੋਰਸ (ਪੋਸਟਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੱਧਰ 'ਤੇ) ਦਾਖਲੇ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪੋਸਟਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਮੈਰਿਟ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੈਡੀਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਰਿਵਿਊ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੁਝਾਅਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ:

"22... [ਅ] ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟ-ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਦਾਖਲੇ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਰਾਜ/ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਡੋਮੀਸਾਇਲ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਥੇ ਸੰਸਥਾ ਸਥਿਤ ਹੈ।"

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੀਤੀ ਬਿਆਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ:

"22... [..] ਜਿਹੜੇ ਪੋਸਟ-ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧੀਨ।"

35. ਨਤੀਜਤਨ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੀਜੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਮੁਹੱਈਆ ਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪਸੰਦ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਤਮ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਸ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਕੋਰਸ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸ ਲਈ ਉਸੇ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ:

"22. [..] ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਹਨ ਪੋਸਟ-ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕੋਰਸ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਮਐਸ, ਐਮਡੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ ਸਬੰਧਤ, ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋਵੇਗਾ ਅੰਦਰ ਨਿਵਾਸ

ਲੋੜ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਈ ਰਾਜ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਗਤ ਤਰਜੀਹ 'ਤੇ। ਪਰ, ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਵਿਚਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਜਿਸਦਾ ਆਪਣਾ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵਾਂਗੇ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਵਾਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਪੋਸਟ-ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਦੇ ਦਾਖਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕੋਰਸ, ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਹਾਲਾਤ, ਸੰਸਥਾਗਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਖਵੇਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਤਰਜੀਹ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਿਸਨੇ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਕੋਰਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟ-ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਤਰਜੀਹ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਸੰਸਥਾਗਤ ਤਰਜੀਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ 50 ਪ੍ਰਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਖੁੱਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੋਸਟ-ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕੋਰਸ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕੋਰਸਾਂ ਨੂੰ ਦੋਨੋਂ ਵਿੱਚ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਸਨ।

36. ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (I) (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਕੋਟੇ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ (ਯੂਜੀ ਵਿੱਚ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ ਪੀਜੀ ਵਿੱਚ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਯੂਜੀ ਅਤੇ ਪੀਜੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਏਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਦਾਖਲਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:

"ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਿਆਇਕ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਕੇ ਦਾਖਲੇ ਦੇਣਾ, ਜੋ ਕਿ ਉਹੀ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ, ਜਿੱਥੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਮਾਨਕ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਕਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਾ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਮਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਕੋ ਜਿਹਾ

ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬੈਂਚ ਨੇ ਏਆਈਕਿਊ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਵਿਭਾਜਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦਾ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਏਆਈਕਿਊ ਲਈ ਵਿਭਾਜਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਲਕਿ, ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਾਕੀ ਬਚੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦਾ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਏਆਈਕਿਊ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜੇਕਰ 100 ਸੀਟਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਹਨ (ਭਾਵ 30 ਸੀਟਾਂ), ਬਾਕੀ ਬਚੀਆਂ ਸੀਟਾਂ (ਭਾਵ 70 ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 21 ਸੀਟਾਂ) ਦਾ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਏਆਈਕਿਊ ਦੁਆਰਾ ਭਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:

"5. ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਫ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਕੁਝ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਸਾਡੇ 22 ਜੂਨ, 1984 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਸਲ ਮਤਲਬ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਮਤਲਬ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਕੋਰਸ ਲਈ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦਾ 30% ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਬੰਦੋਬਸਤ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪਸੰਦ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੋ ਸੀਟਾਂ ਗੈਰ-ਰਿਜ਼ਰਵਡ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 30% ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ 30% ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਦਾਖਲਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਬੰਦੋਬਸਤ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪਸੰਦ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਜਿਹੀਆਂ 30% ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਮਾਨ ਲਓ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ 100 ਸੀਟਾਂ ਹਨ ਅਤੇ 30% ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ 70 ਸੀਟਾਂ ਗੈਰ-ਰਿਜ਼ਰਵਡ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, 70 ਸੀਟਾਂ ਦਾ 30%, ਭਾਵ, ਯਾਨੀ 70 ਵਿੱਚੋਂ 21 ਸੀਟਾਂ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਕੁੱਲ 100 ਸੀਟਾਂ ਦਾ 30% ਭਾਵ 30 ਸੀਟਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਖੁੱਲੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੁਆਰਾ ਭਰਿਆ ਗਿਆ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਗਤ ਤਰਜੀਹ।

37. ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (1) ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਭਾਰਤੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਯੂਜੀ ਅਤੇ ਪੀਜੀ ਵਿੱਚ ਏਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਇੱਕ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ

ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਆਈਆਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ 16 ਸਤੰਬਰ 1985 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਨਾਲ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ, ਸਿਹਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵਿੱਚ, ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਡੀਨਾਂ, ਭਾਰਤੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਇੱਕ ਸੋਧੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (II) ਬਨਾਮ ਮੋਤੀਲਾਲ ਨੇਹਰੂ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਸੋਧੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਚੁੱਕੇ।

ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਏਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿੱਥੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਏਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਉਲਟ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਫਿਰ ਇਹ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਏਆਈਕਿਊ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਅਪਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀਟ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (I) ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯੂਜੀ ਲਈ, ਹਰੇਕ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦਾ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਏਆਈਕਿਊ (ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੋਧੀ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ) ਲਈ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ। ਪੀਜੀ ਲਈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦਾ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਏਆਈਕਿਊ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:

“5.[…] ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਏ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਏ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਉਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਉਲਟ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਉੱਚਾ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਜਾਂ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਤਾਂ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਉਸ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜਾਂ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੀ

ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਵਧਾ ਕੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ 22 ਜੂਨ, 1984 ਦੇ ਮੁੱਖ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ [ਡਾ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ, (1984) 3 ਐਸ.ਸੀ.C 654] ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਜੋ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਆਲ-ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕਰਾਂਗੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸਕੀਮ, ਜੋ ਕਿ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਹਰੇਕ ਮੈਡੀਕਲ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦੀ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਲਜ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਲਏ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਰੇ ਜਾਣਗੇ ਆਲ-ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ। ਇਹ ਨਵਾਂ ਫਾਰਮੂਲਾ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਰਾਏ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਅਸਲ ਬਰਾਬਰੀ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਰੱਖੇ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ/BDS ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਾਭਦਾਇਕ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ. ਸਮਾਨ ਫਾਰਮੂਲਾ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਦੇ ਦਾਖਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੋਰਸ ਅਤੇ ਆਲ-ਇੰਡੀਆ 'ਤੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 50 ਫੀਸਦੀ ਓਪਨ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵਾਂਗੇ ਕਿ 25 ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਬਿਨਾਂ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਲਏ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ, 'ਤੇ ਭਰੇ ਜਾਣ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ ਆਲ-ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਆਧਾਰ। ਦਾ ਇਹ ਸੁਝਾਅ

"ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (I) (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਜਿੱਥੇ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ, ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (II) ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਿਨਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ।

38. ਰਾਜੇਸ਼ਵਰਨ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬੀ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੂੰ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਅਤੇ ਬੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਅਲੱਗ ਕੀਤੀਆਂ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਿੱਤ ਲੇਖ 15 ਅਧੀਨ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਦਰਾਸ

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਲਈ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (II) (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ: (i) ਹਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਅਡਜਸਟ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ; (ii) ਰਾਜ ਵੈਸੇ ਵੀ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ 85 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"7. ਅੰਡਰਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕੋਰਸਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਯੋਜਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 100 ਸੀਟਾਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ 15% ਸੀਟਾਂ ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਲਈ ਅਤੇ 10% ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਟ੍ਰਾਈਬਸ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਹਨ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ 15% ਸੀਟਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਟ੍ਰਾਈਬ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ 10% ਸੀਟਾਂ ਭਰੇਗਾ, ਬਾਕੀ ਬਚੀਆਂ 75 ਸੀਟਾਂ 60 ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਰਾਕਸ਼ਿਤ ਵਜੋਂ ਭਰੇਗੀ ਅਤੇ 15 ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ-ਭਾਰਤ ਕੋਟੇ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਨਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

8. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ 15% ਸਮੁੱਚੇ-ਭਾਰਤ ਕੋਟੇ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਢੰਗ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ

ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਜਾਵੇ ਉਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਏ ਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਵੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ 85% ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੋਟੇ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਣਗਿਣਤ ਅਤੇ ਅਜੇਤੂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਹਰ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਸਮਾਯੋਜਨ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ-ਭਾਰਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 15% ਕੋਟੇ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਰਕਸ਼ਣਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਿਸ਼ਾਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸੀ।

39. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ *ਸੌਰਭ ਚੌਧਰੀ* (ਉਪਰੋਕਤ), ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਨਿਵਾਸ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪਸੰਦ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ *ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਉਪਰੋਕਤ)* ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਨੁਪਾਤ ਤੋਂ ਵਿਚਲਣ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੀਜੀ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪਸੰਦ ਅਤੇ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਰਕਸ਼ਣ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਹੈ। *ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਉਪਰੋਕਤ)* ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

“70. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਡਾ. ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਨੁਪਾਤ ਤੋਂ ਵਿਚਲਣ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ। ਸਾਡੀ ਖੋਜ ਦਾ ਤਾਰਕਿਕ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪਸੰਦ ਦੁਆਰਾ ਆਰਕਸ਼ਣ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।”

ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਐਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਾ ਨੂੰ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ *ਦਿਨੇਸ਼ // (ਉਪਰੋਕਤ)*) ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੇਣਦਿਆਂ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਪੀਜੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

40. ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ*, ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੇ 7 ਦਸੰਬਰ 2004 ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਐਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਐਸਸੀ ਅਤੇ ਐਸਟੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਆਰਕਸ਼ਿਤ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ। 21 ਫਰਵਰੀ 2005 ਦੀ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਪੀਜੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਛੱਡ ਦੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਡੀਜੀਐਚਐਸ ਨੂੰ ਐਸਸੀ ਅਤੇ ਐਸਟੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਆਰਕਸ਼ਣ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ ਸੀਟ ਵੰਡ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਐਆਈਕਿਊ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਛੱਡ ਦੇ। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:

"3[...] ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 2004-2005 ਤੱਕ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੋਟਾ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 25% ਸਨ, ਤਾਂ ਪੋਸਟਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਛੂਟ ਦੇ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਬਣਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 7-12-2004 ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੀ

ਕੋਟਾ ਦੀਆਂ 50% ਸੀਟਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਡੀ.ਜੀ.ਐਚ.ਐਸ. ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਲ ਆਧਾਰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ 25% ਸੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਲਗਭਗ ਦੁੱਗਣੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਹ 50% ਹੋਵੇਗਾ।"

4. ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਡੀ.ਜੀ.ਐਚ.ਐਸ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਦਾ 50% ਹੋਵੇਗਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਛੋਟ ਦੇ ਅਤੇ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਲ-ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕੋਟਾ 25% ਸੀ। ਰਾਜਾਂ/ਸੰਘ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਡੀ.ਜੀ.ਐਚ.ਐਸ. ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਨਵੀਨਤਮ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ 1-3-2005 ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਲਣਾ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰੋ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸਬੰਧਤ. ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿਤੀਆਂ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਡੀ.ਜੀ.ਐਚ.ਐਸ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

41. ਜਯਕੁਮਾਰ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਨਹਿਤ ਯਾਚਿਕਾ ਵਿੱਚ ਯੂ.ਜੀ. ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਕੋਟਾ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮਦਰਾਸ ਐਚ.ਸੀ. ਨੇ ਪੀ.ਆਈ.ਐਲ. ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਦਿਆਂ ਨਿਪਟਾਇਆ ਕਿ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੰਡੇਟ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰਾਜੇਸ਼ਵਰਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ:

"6. ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰਿਤ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਆਰ. ਰਾਜੇਸ਼ਵਰਨ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਾਰੇ-ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਆਰ. ਰਾਜੇਸ਼ਵਰਨ ਅਤੇ ਡਾ. ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ-ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ।"

42. ਅਭੈ ਨਾਥ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੀ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਲਈ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਏ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ। ਇਸ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:

“1. ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਡਾ.) ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ [(1984) ਵਿੱਚ 3 ਐਸ.ਸੀ.C 654] ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਲਜਾਂ ਦੁਆਰਾ, 50% ਸੀਟਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਆਲ-ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੀ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚੋਂ 50% ਓਪਨ ਸੀਟਾਂ ਆਲ-ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

2. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਡਾ.) ਬਨਾਮ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਮੈਡੀਕਲ ਵਿਚ ਕਾਲਜ [(1985) 3 ਐਸ.ਸੀ.C 22], ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.ਪੀ. 28, ਪੈਰਾ 5)

"5...ਇਹ ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ..." ਆਰਕਸ਼ਣ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੋ ਵੀ ਸੀਟਾਂ ਗੈਰ-ਆਰਕਸ਼ਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 30% ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ 30% ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਦਾਖਲਾ ਨਿਵਾਸ ਦੀ ਲੋੜ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪਸੰਦ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਜਿਹੀਆਂ 30% ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ, ਮਾਨ ਲਓ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ 100 ਸੀਟਾਂ ਹਨ ਅਤੇ 30% ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਰਕਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਆਰਕਸ਼ਿਤ

ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਲਈ 70 ਸੀਟਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, 70% ਸੀਟਾਂ ਦੇ 30%, ਭਾਵ, 70 ਵਿੱਚੋਂ 21 ਸੀਟਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਕੁੱਲ ਸੰਖਿਆ 100 ਸੀਟਾਂ ਦੇ 30%, ਭਾਵ, 30 ਸੀਟਾਂ, ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਿਵਾਸ ਦੀ ਲੋੜ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪਸੰਦ ਦੇ ਬਿਨਾਂ।

3. ਅਤੇ ਡਾ. ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਮੋਤੀਲਾਲ ਨੇਹਰੂ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ [(1986) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 727] ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ. 733, ਪੈਰਾ 5)

"5... ਕਿ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦੇ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ, ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਏ ਜਾਣ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

4. ਸੌਰਭ ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [(2003) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 146] ਵਿੱਚ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪਰੀਖਿਆ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ 50% ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

5. ਪੀ.ਏ. ਇਨਾਮਦਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [2005) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 61]. ਇਸ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 8-2-2005 [(2005) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 61] ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੋਸਟਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਛੋਟ ਦੇ 50% ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੁਕਮ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 50% ਜੋ ਆਵੰਟਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪਰੀਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੀਟ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

6. ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲੀਸੀਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 50% ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਕੋਟੇ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ 22.5% ਸੀਟਾਂ ਐਸ.ਸੀ./ਐਸ.ਟੀ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਲਈ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬਚੀਆਂ 50% ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਈ ਦੇ ਸਕਣ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੀ.ਜੀ.ਐਚ.ਐਸ. ਲਈ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਆਵੰਟਿਤ 50% ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ 22.5% ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ 2007-2008 ਤੋਂ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਕੋਟੇ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ./ਐਸ.ਟੀ.

ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ 22.5% ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

7. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੇ *ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [(2005) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 61]* ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਮੰਗੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 28-2-2005 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਕਿ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਕੋਟੇ ਲਈ 50% ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪਰੀਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ 50% ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ./ਐਸ.ਟੀ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ 28-2-2005 [(2005) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 61] ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

43. *ਗੁਲਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ* ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਿਸ਼ੀ ਦਯਾਨੰਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਰੋਹਤਕ, ਹਰਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ 2007-2008 ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਸਪੈਕਟਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਅਭੈ ਨਾਥ (ਉਪਰੋਕਤ)* ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ ਪੀ.ਜੀ. ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ *ਗੁਲਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਉਪਰੋਕਤ)* **ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ** *ਅਭੈ ਨਾਥ (ਉਪਰੋਕਤ)* ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕੇਵਲ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਪੀ.ਜੀ. ਕੋਰਸ ਲਈ ਰਾਜ ਕੋਟੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਨੇ ਪੀ.ਜੀ. ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਰਾਜ ਕੋਟੇ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:

"29. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੋਸਟਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸਪੈਕਟਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਭੈ ਨਾਥ..." ਨਾਇਰ ((2009) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 705) ਦਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਆਦੇਸ਼ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ

ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ/ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਐਮ.ਡੀ./ਐਮ.ਐਸ./ਪੀ.ਜੀ. ਡਿਪਲੋਮਾ ਅਤੇ ਐਮ.ਡੀ.ਐਸ. ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਗ ਜਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਨੀਤੀ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ, ਪੀ.ਜੀ. ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਡਰਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਪੀ.ਜੀ. ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਐਸ.ਸੀ./ਐਸ.ਟੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਦਾਖਲੇ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੀਤੀ ਦੀ ਸਖਤ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

44. ਯੂਜੀ ਅਤੇ ਪੀਜੀ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ: (i) **ਕੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ*** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ, ਅਤੇ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਲਈ ਆਰਕਲ 15(4) ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ (ii) ਕੀ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸਿਰਫ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

45. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵੈਧਤਾ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਨਿਵਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਗਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸੀ ਕਿ ਨਿਵਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਕਿੰਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਰਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ8 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ (ਯਾਨੀ, 100 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ) ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੈਰਿਟ ਦੁਆਰਾ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਡੀਕਲ ਸਿੱਖਿਆ ਸਮੀਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ 75 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਲਈ 70 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਭਰਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਾਜ ਚਲਾਏ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, "ਅਜਿਹਾ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਦੀ 70 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ

ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ" (ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 21)। ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੋਰ ਵੇਖਿਆ ਕਿ "ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਆਉਣ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦਾਖਲੇ ਸਿਰਫ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ" (ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 21)। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ D.1 ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੈਰਿਟ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 15(4) ਅਤੇ 15(5) ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਤਰਣਸ਼ੀਲ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸੋਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਹ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 21 ਵਿੱਚ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਿਆਂ, ਜਸਟਿਸ ਪੀ.ਐਨ. ਭਗਵਤੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਲਈ ਨਿਮਨਲਿ

"1...[ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੀ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 'ਡੋਮੀਸਾਇਲ' ਉਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਉਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਦਾਖਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਤਰਜੀਹ ਪਾ ਸਕਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ 'ਡੋਮੀਸਾਇਲ' ਜਾਂ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਉਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ।"

46. ਡੋਮੀਸਾਇਲ-ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ-ਭਾਰਤ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਏਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ "ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਦਿਮਾਗਾਂ" ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦਾਅਵੇ ਜੋ ਯੋਗਤਾ-ਆਧਾਰਿਤ ਚੋਣ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਤੋਂ ਵਿਚਲਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣਗੇ ਹਨ: (i) ਰਾਜ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਬਸਣ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਪਿੱਛੜੇਪਣ ਦਾ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ (ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 16)। ਹੋਰ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਿਦਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਸਾਰੇ-ਭਾਰਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਏਗੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਮੌਕਿਆਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ

ਲਈ, ਦ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣ ਕਿ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਲ-ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਵਾਸ-ਅਧਾਰਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਆਲ-ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ। ਇਸ ਲਈ 'ਮੈਰਿਟ' ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੋ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਹੈ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ “ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 30 ਫੀਸਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਆਲ-ਭਾਰਤੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਜ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦਾਖਲੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਲ-ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਜਾਂ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਰਾਜ'। ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਆਲ-ਇੰਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਦਾਖਲਾ ਚੁਕਵਾਂ ਹੈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅੱਗੇ ਮੈਰਿਟ ਬਣਾਏਗੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਦਿਮਾਗਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਕਰੇਗੀ ਦਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ. ਬੈਂਚ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ:

"10. ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਸਮਾਨ ਮੌਕੇ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰਵਭੌਮਿਕ ਉੱਤਮਤਾ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕਤਾ ਸਾਡੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਯੋਗ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਬਿਨਾਂ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ, ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰੀ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣਾ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਘੱਟ ਯੋਗ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤਦ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਯੋਗ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਪਲਬਧ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਨਿਵਾਸੀ ਜਾਂ ਨਿਵਾਸੀ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਯੋਗ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਕਰਨਾ ਘੱਟ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਲਿਆਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਸ ਖੇਤਰ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗਾ। "ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਕੌੜੀਆਂ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਬੌਣਿਆਂ ਨੂੰ ਥੋਕ ਵਿੱਚ ਥੋਪਣਾ ਕੋਈ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੀ ਵਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨੂੰ ਦਾਖਲੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹਿੱਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।" ਇਸ ਲਈ, ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਯੋਗਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਯੋਗ

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

47. ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ *ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (I)* ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਇੱਕ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪਰੀਖਿਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਯੋਗਤਾ ਪਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਮਿਆਰ ਇਕਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ *ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿਰਫ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਸਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ (ਅਤੇ ਮੌਕਿਆਂ) ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਸਮਾਨ ਹੈ।

48. ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸੀਟ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੀਮਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 21 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟਿੱਪਣੀ *ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ ਸੀਟ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਦੇ ਗਣਨਾ 'ਤੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ *ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (I) (ਸੁਪਰਾ).* ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਐਸ.ਸੀ, ਐਸ.ਟੀ ਅਤੇ ਓ.ਬੀ.ਸੀ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਬਾਅਦ, ਬਾਕੀ ਬਚੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦਾ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀ ਗ੍ਰਾਫਿਕਲ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੇਠਾਂ ਹੈ:

ਰਿਜ਼ਰਵਡ ਸ਼੍ਰੇਣੀ *ਬਾਕੀ ਬਚੀਆਂ ਸੀਟਾਂ (ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ)*

ਐਸ.ਸੀ/ਐਸ.ਟੀ	*ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ*	*ਰਾਜ ਕੋਟਾ*

49. ਇਸ ਲਈ, *ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ(I) (ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਭਾਜਨ ਰਿਜ਼ਰਵਡ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਿਜ਼ਰਵਡ ਸੀਟਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਬਚੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕੋਟਾ ਅਤੇ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਜਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਗੁਣਾ ਲੰਬਕਾਰੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵਡ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜ ਕੋਟਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਖਾਮੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਗੈਰ-ਰਿਜ਼ਰਵਡ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ

ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਉਲਟ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ। ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜ ਨੇ *ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (III) (ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ ਇਸ ਐਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਸੀ।ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਕੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਕੋਟਾ ਅਤੇ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਲੰਬਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ (ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ) ਨੂੰ ਰਾਜ ਕੋਟਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਸੀਟ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਦੀ ਗ੍ਰਾਫਿਕਲ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੇਠਾਂ ਹੈ:

ਰਾਜ ਕੋਟਾ *ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ*

ਐਸ.ਸੀ	*ਐਸ.ਟੀ*	ਓ.ਬੀ.ਸੀ	ਆਮ ਕੈਟੇਗਰੀ	

(ਚਿੱਤਰ 2)

50. ਜਦੋਂ *ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (III) (ਉਪਰੋਕਤ)* ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2009 ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਨੀਤੀ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਜਯਕੁਮਾਰ (ਉਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ ਰਾਜੇਸ਼ਵਰਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੰਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਜੇਸ਼ਵਰਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਸੀਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਭੈ ਨਾਥ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

51. ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਸੈਟਲਡ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਵਿਚਲਣ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਪੀ.ਜੀ. ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ(II) (ਉਪਰੋਕਤ)ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਏ ਨਿਰੀਖਣ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ) ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਚੂੰਕਿ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਨੇ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਅਭੈ ਨਾਥ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀ.ਜੀ. ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਡੀ.3 ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੀ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ

52. ਅਸੀਂ ਅਗਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਉਸ ਤਰਕ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਸਕੀਮ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰਕ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਭੈ ਨਾਥ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਨਸ਼ਾ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਦੇ ਵਿਭਾਜਨ 'ਤੇ ਭ੍ਰਮ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਭੈ ਨਾਥ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸੰਭਵ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਅਭੈ ਨਾਥ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਅਵਲੋਕਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸੀ। ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਨਿਆਇਕ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਤਰਕ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓ.ਬੀ.ਸੀ ਅਤੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਗਲਤ ਹੈ।

53. ਅਭੈ ਨਾਥ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਫਿਰ, ਇੱਕ ਨੀਤੀ ਫੈਸਲੇ

ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਐਸ.ਸੀ ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਹੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ (ਦਾਖਲੇ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ 2006 ਨੂੰ ਅਨੁਚਿੱਤ 15(5) ਵਿੱਚ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ ਲਈ 15 ਫੀਸਦੀ, ਐਸ.ਟੀ ਲਈ 7.5 ਫੀਸਦੀ, ਅਤੇ ਓ.ਬੀ.ਸੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ 27 ਫੀਸਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸ਼ੋਕਾ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ4 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ 2006 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਓ.ਬੀ.ਸੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ 27 ਫੀਸਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 2006 ਦਾ ਐਕਟ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਲਈ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਨੁਚਿੱਤ 15(5) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓ.ਬੀ.ਸੀਜ਼ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੀਟਾਂ 'ਕੇਂਦਰ' ਨੂੰ 'ਸਮਰਪਿਤ' ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (II) (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਫੀਸਦੀ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਅਣਸਮਾਨ ਫੀਸਦੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਸੀ, ਐਸ.ਟੀ ਅਤੇ ਓ.ਬੀ.ਸੀ

D.4 ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ

54. ਓਬੀਸੀ ਅਤੇ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਨੋਟਿਸ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ 18 ਅਪ੍ਰੈਲ 2021 ਨੂੰ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰਡ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਮਨਮਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੋਰਡ ਆਫ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੁਲੇਟਿਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 11 ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਧਾਰਾ 11 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

"11.1. ਪੀਜੀ ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

11.2. ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਹੈਂਡਬੁੱਕ ਨੀਟ- ਪੀ.ਜੀ 2021 ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।"

ਧਾਰਾ 11.2 ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ (ਜੋ ਕਿ, ਲਾਗੂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ) ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ

ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਹੈਂਡਬੁੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੀਟ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

55. ਮੰਜੂਸਰੀ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ*, ਵਿੱਚ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਉੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜਾਂ (ਗ੍ਰੇਡ II) ਦੀਆਂ ਦਸ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਅਪੀਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜਾਂ (ਗ੍ਰੇਡ II) ਦੀ ਅਸਾਮੀ ਲਈ ਚੋਣ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਉੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ 1958 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ-ਤਿਹਾਈ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਭਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭਰਤੀ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਚੋਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। 28 ਮਈ 2004 ਨੂੰ ਇੱਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਤਾ ਮਿਤੀ 30 ਨਵੰਬਰ 2004 ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਸੱਤਰ ਪੰਜ ਅੰਕ ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਪੰਜਾਹ ਪੰਜ ਅੰਕ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅੰਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ 30 ਜਨਵਰੀ 2005 ਨੂੰ ਹੋਈ। ਨਤੀਜੇ 24 ਫਰਵਰੀ 2005 ਨੂੰ ਐਲਾਨੇ ਗਏ। ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ 25 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੂਰੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚੋਣ ਸੂਚੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਜਤਾਈ ਅਤੇ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਇੰਟਰਵਿਊ ਨਾਲ 3:1 ਤੋਂ 4:1 ਤੱਕ ਅਨੁਪਾਤ ਬਦਲ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਅੰਕ (100 ਵਿੱਚੋਂ) 75 ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਪ-ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੰਟਰਵਿਊ ਘਟਕ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੰਕ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਘਟਕ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੱਟ ਆਫ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਿੱਚ। ਸੋਧੀ ਚੋਣ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੋਣ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪਹਿਲੀ ਚੋਣ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ, ਜੋ ਦੂਜੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ, ਨੇ ਦੂਜੀ ਚੋਣ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਿੰਨ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲਿਖਤੀ

ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ 75 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਘਟਾਉਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 30 ਨਵੰਬਰ 2004 ਦੀ ਮਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੂਰੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਸ਼ਾਮਲ) ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਘਟਕ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੰਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ, 'ਖੇਡ ਖੇਡੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਦਲਣਾ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।' ਮੰਜੂਸਰੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਸੂਚਨਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਚੋਣ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਸੀ।

56. *ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੇਟ ਰੋਡ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਿੰਦਰ ਭੀਮਰਾਵ ਮੰਡਵੇ* ਵਿੱਚ, ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੋਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਤਜਰਬਾ ਵੀ ਰੱਖਿਆ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਇੰਟਰਵਿਊ ਘਟਕ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ 12.5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅੰਕ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਵੇਂ ਮਾਪਦੰਡ ਗਲਤ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖੇਡ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸੀ। *ਉਮਰਾਵ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ*[#] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੈਕਚਰਾਰਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਲਈ ਚੋਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਚੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਢਿੱਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। *ਤੇਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਠਕ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ*[$] ਵਿੱਚ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 'ਅਨੁਵਾਦਕਾਂ' ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਮੰਗਵਾਈਆਂ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਟਾਫ ਸਰਵਿਸ ਨਿਯਮ 2002 ਅਨੁਸਾਰ, ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ 100 ਅੰਕ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ 50 ਅੰਕ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੁਆਲੀਫਾਈ ਕਰਨ ਲਈ 75 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅੰਕ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਸਟਿਸ ਚੇਲਾਮੇਸਵਰ, ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਲਈ ਲਿਖਦਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਮਧ ਧਾਰਾ ਜਾਂ ਖੇਡ ਖੇਡੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਦਲਣਾ "ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪਹਿਲੂ" ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ *ਮੰਜੁਸ਼੍ਰੀ* (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਸਿਧਾਂਤ, ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਤੋਂ, ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੇਜਿਆ:

"15. ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਇੱਕ ਸਲਾਹਯੋਗ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ "ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ" ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਸੀ. ਚਮਦਾਉਸਵੈਯਾ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ [ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1965 ਐਸ.ਸੀ 1293], ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ। ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ "ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ" ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਚੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਲਈ ਹੋਰ ਸਖਤ ਜਾਂਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਐਲਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਅੱਗੇ ਉਚਿਤ ਹੁਕਮਾਂ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

57. ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤੀ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਡਾ. ਭੀਜਐਨ.ਈ.ਈ.ਟੀ-ਐਸ.ਐਸ 2020 ਨੂੰ 3 ਅਗਸਤ 2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ 15 ਸਤੰਬਰ 2020 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ 25 ਸਤੰਬਰ 2020 ਨੂੰ ਐਲਾਨੇ ਗਏ ਸਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੁਲੇਟਿਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 5.16 ਜੋ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਦਰਸਾਇਆ ਕਿ ਐਸ.ਐਸ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਐਨ.ਈ.ਈ.ਟੀ-ਐਸ.ਐਸ ਕੋਰਸ 2020-21 ਲਈ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਲਈ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਸਕੀਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਲਲੇਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤੀ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਸਦਾਸਿਵਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ** ਦੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਐਸ.ਐਸ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਐਸ.ਐਸ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੀ.ਓ.ਐਮ.ਐਸ ਨੰਬਰ 462 ਮਿਤੀ 7 ਨਵੰਬਰ 2020 ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਐਸ ਸੀਟਾਂ ਦੇ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਰਵਿਸ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਐਸ.ਐਸ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੁਲੇਟਿਨ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਸ.ਐਸ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ ਲਈ ਸਰਵਿਸ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

58. ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓ.ਬੀ.ਸੀ ਅਤੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਸੂਚਨਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ:

(i) ਯਾਚੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ' ਚੋਣ ਮਾਪਦੰਡ ਜਾਂ ਚੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਏ. ਮਾਮਲੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਸੂਚਨਾ ਨੇ ਚੋਣ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ;

. (ii) **ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊਜ਼) ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਧਵਿਚਕਾਰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ; ਅਤੇ**

. (iii) ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੁਲੇਟਿਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਡਾਕਟਰ ਪ੍ਰੀਤ ਸ਼ਰਮਾ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ। ਨੀਟ- ਪੀ.ਜੀ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਦੇ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੇਵਲ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਸੈਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

. **ਨਿਸਕਰਸ਼**

. 59. **ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਯੂਜੀ ਅਤੇ ਪੀਜੀ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਏਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਕਿ:**

. (i) ਅਨੁਚਛੇਦ 15(4) ਅਤੇ 15(5) ਅਨੁਚਛੇਦ 15 (1) ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਮੌਜੂਦਾ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਮੇਤ)। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਨੁਚਛੇਦ 15 (4) ਅਤੇ 15 (5) ਅਨੁਚਛੇਦ 15 (1) ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਬਿਆਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ;

. (ii) ਮੈਰਿਟ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸੰਕੀਰਣ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਕੇਵਲ ਸਮਾਨ ਮੌਕੇ ਦੀ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰੀ, ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਜੋ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੁਭਵਾਂ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ

ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਆਕਾਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਕੁਝ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਲਾਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਜੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ;

. (iii) ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਸਕੋਰ ਮੈਰਿਟ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਤਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਰਿਟ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸੋਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੇ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ;

iv. ਲੇਖ 15(4) ਅਤੇ 15(5) ਸਮੂਹ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਮੂਹ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਮੈਂਬਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਕਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਪਿੱਛੜੇ ਨਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਮੂਹ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੁਝ ਪਿੱਛੜੇਪਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਫਰਕ ਵਿਲਾਸਤਾ, ਕਿਸਮਤ, ਜਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਰਕਸ਼ਣ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ;

v. ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਰਾਜ ਚਲਾਏ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਅਰਕਸ਼ਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੈਰਿਟ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਿੱਟਿਆ ਕਿ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਕਸ਼ਣ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੈ;

vi. ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਭੈ ਨਾਥ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੀਤੀ ਨਿਰਣੈ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਅਰਕਸ਼ਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਦੇ ਵਿਭਾਜਨ 'ਤੇ ਭ੍ਰਮ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਕਸ਼ਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਕਸ਼ਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਅਰਕਸ਼ਣ ਨੀਤੀ ਵਾਂਗ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ;

vii. ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (II) (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (I) ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (II) ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਰਕਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਭੈ ਨਾਥ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਲਈ ਸੀ; ਅਤੇ

(viii) ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੁਲੇਟਿਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨੀਟ- ਪੀ.ਜੀ ਲਈ ਲਾਗੂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਨੀਟ-ਪੀ.ਜੀ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਦੇ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਫ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਸੈਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬੰਦ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

60. 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟਿਸ ਰਾਹੀਂ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

61. 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟਿਸ ਰਾਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀ(ਆਂ), ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਣ, ਨਿਪਟਾਰੇ ਹੇਠ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਆਦੇਸ਼

ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

A. ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਉਤਪਤੀ.....3

B. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ.....6

C. ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰੁਖ.....8

D. ਮੇਜਰ ਸਿਨਹੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ.....11

E. ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ.....13

F. ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ.....14

G. ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ.....22

H. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ.....33

A. ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਉਤਪਤੀ

1. ਇਹ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ[2] ਵਿੱਚ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਕੋਟਾ[3] ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਲੀਜ਼ੀਬਿਲਿਟੀ ਕਮ ਐਂਟਰੈਂਸ ਟੈਸਟ (ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ) ਪ੍ਰੀਖਿਆ[4]। ਸੰਵਿਧਾਨ (ਇੱਕ ਸੌ ਤੀਜਾ ਸੋਧ) ਐਕਟ 2019 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਈ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਏਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਬਾਰੇ 20 ਜਨਵਰੀ 2022 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟੇਗਾ।

2. ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਬਰੋਸ਼ਰ 23 ਫਰਵਰੀ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਨੀਟ- ਪੀ.ਜੀ 2021 ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ 18 ਅਪ੍ਰੈਲ 2021 ਨੂੰ ਤਹਿ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 23 ਫਰਵਰੀ 2021 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਮਿਤੀ ਹੈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ 2021 ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੂਜੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੋਵਿਡ -19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ 5 15 ਅਪ੍ਰੈਲ 2021 ਤੱਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੋਰ ਨੋਟਿਸ. 3 ਮਈ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਬਿਆਨ ਦੁਆਰਾ, ਨੀਟ- ਪੀਜੀ 2021 ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੋਰ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਇਨ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸਿਜ਼, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ 2021 ਨੂੰ ਨੀਟ- ਪੀ.ਜੀ 2021 ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤਹਿ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ 11 ਸਤੰਬਰ 2021 ਤੱਕ। ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਜਨਰਲ, ਨੇ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ 27 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਓਬੀਸੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ (ਨਾਨ-ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ) ਅਤੇ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅੰਡਰਗਰੈਜੂਏਟ 6 ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿੱਚ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੀ ਜੀ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਹਨ 2021-22 ਦਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ। ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“ਨੋਟਿਸ

ਨੀਤ- ਯੂ ਜੀ ਅਤੇ ਨੀਟ- ਪੀ.ਜੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਿਆਨ:

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 15% ਏਆਈਕਿਊ ਯੂਜੀ ਸੀਟਾਂ ਅਤੇ 50% ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਕੋਟਾ ਸੀਟਾਂ (ਐਮਬੀਬੀਐਸ/ਬੀਡੀਐਸ ਅਤੇ ਐਮਡੀ/ਐਮਐਸ/ਐਮਡੀਐਸ) (ਰਾਜ/ਯੂਟੀ ਵੱਲੋਂ ਯੋਗਦਾਨ) ਵਿੱਚ 27% ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ (ਨਾਨ-ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ) ਅਤੇ 10% ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਮੌਜੂਦਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ 2021-22 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਲਈ, 15% ਯੂਜੀ ਅਤੇ 50% ਪੀਜੀ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਕੋਟਾ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ:

ਐਸ.ਸੀ.-15%

ਐਸ.ਟੀ.-7.5%

ਓ.ਬੀ.ਸੀ. (ਨਾਨ-ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ) ਕੇਂਦਰੀ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ-27%

ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ.- ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ-10%

ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਡੀ.-5% ਕਿਤੇਬੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਐਨ.ਐਮ.ਸੀ. ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ*

3. ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਇੱਕ ਸੌ ਤੀਜਾ ਸੋਧ) ਅਧਿਨਿਯਮ 2019 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 15(6) ਅਤੇ 16(6) ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਨੁਚਛੇਦ 15(6) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਗਾਊਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਉਪਬੰਧਾਂ (4) ਅਤੇ (5) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ।* ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"ਵਿਆਖਿਆ- ਇਸ ਅਨੁਚਛੇਦ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, "ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੈਕਸ਼ਨ" ਉਹ ਹੋਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ"

4. ਅਮਲਾ ਵਿਭਾਗ, ਲੋਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ, ਪਰਸੋਨਲ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਭਾਗ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ 17 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ 20197 ਆਰਟੀਕਲ 15(6) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਆਰਡਰ (ਓ.ਐਮ. ਨੰਬਰ 36039/1/2019) ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਈ.ਡਬਲਯੂ.ਐੱਸ. ਓ.ਐਮ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"3. ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਛੋਟ

3.1 “ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ” ਪੋਸਟਾਂ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ/ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਦੇਸ਼:

(i) ਪੋਸਟਾਂ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਗ੍ਰੇਡ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੇ ਗ੍ਰੇਡ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਸਬੰਧਤ ਸੇਵਾ ਦੇ ਏ.

(ii) ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਜਾਂ ਤਕਨੀਕੀ' ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੈਬਿਨੇਟ ਸਕ੍ਰੈਟਰੀਏਟ (ਓ.ਐਮ. ਨੰ. 85/11/ਸੀ.ਐਫ.-6(1)1 ਮਿਤੀ "ਓ.ਐਮ." 28.12.1961 ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨਾਂ ਜਾਂ ਸਹੀ ਵਿਗਿਆਨਾਂ ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਵਿਗਿਆਨਾਂ ਜਾਂ ਤਕਨੀਕ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

(iii) ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ 'ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ' ਜਾਂ 'ਖੋਜ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ, ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ' ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

3.2 ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

4. ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ

4.1 ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਐਸ.ਸੀ., ਐਸ.ਟੀ. ਅਤੇ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਲਈ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕੁੱਲ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਰੁਪਏ 8 ਲੱਖ (ਸਿਰਫ ਅੱਠ ਲੱਖ ਰੁਪਏ) ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ

ਲਈ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਤਨਖਾਹ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਕਾਰੋਬਾਰ, ਪੇਸ਼ਾ, ਆਦਿ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਪਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਵਜੋਂ ਪਛਾਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣਗੇ, ਭਾਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ:-

i. 5 ਏਕੜ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ;

ii. 1000 ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਫਲੈਟ;

iii. ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਵਿੱਚ 100 ਵਰਗ ਗਜ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਪਲਾਟ;

iv. ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ 200 ਵਰਗ ਗਜ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਪਲਾਟ।

4.2 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਾਨਾਂ ਜਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ/ਕਸਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ "ਪਰਿਵਾਰ" ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸਥਿਤੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

4.3 ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ "ਪਰਿਵਾਰ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਆਰਕਸ਼ਣ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ/ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ/ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਅਤੇ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚੇ।"

5. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੀਟ- ਪੀ.ਜੀ 2021 ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ 24 ਅਗਸਤ 2021 ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੀਟ- ਪੀ.ਜੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਤੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਆਰਕਸ਼ਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਕੀ ਗਈ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਅਧੀਨ ਮਾਪਦੰਡ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ।

ਬੀ. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ

6.. 6 ਸਤੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੀਟ- ਪੀ.ਜੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 28 ਸਤੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਐਲਾਨੇ ਗਏ ਸਨ। 7 ਅਕਤੂਬਰ 2021 ਨੂੰ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਮਾਪਦੰਡ ਅਪਣਾਉਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

7.. ਜਦੋਂ 21 ਅਕਤੂਬਰ 2021 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਐਮ. ਨਟਰਾਜ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲੀਸੀਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੈਂਚ ਨੇ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਖੁਲਾਸਾ ਮੰਗਿਆ। 21 ਅਕਤੂਬਰ 2021 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ:

. “2. ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਐਮ. ਨਟਰਾਜ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲੀਸੀਟਰ ਜਨਰਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਖਿਕ ਹਦਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣਗੇ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਅਸੀਂ ਈਡਬਲਯੂਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਮੁੱਦੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫਾਰਮੂਲੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣਾ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕਰਕੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕੇ। ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁੱਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

(i) **ਕੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਕਸਰਤ ਕੀਤੀ ਸੀ**;

. (ii) ਜੇਕਰ (i) ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਮਾਪਦੰਡ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਸਿਨਹੋ (2010) ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਮਾਪਦੰਡ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਸਿਨਹੋ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ;

(iii) **ਕੀ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ**;

(iv) ਓਬੀਸੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਤੇ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ, ਭਾਵ, 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਓਬੀਸੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ ਨੂੰ ਉਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ 'ਆਰਥਿਕ ਸਮ□ੱਧੀ' ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਪਿੱਛੇਪਣ

ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਉਸ ਖੰਡ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਬਾਕੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਗਰੀਬ' ਹੈ। ਇਸ ਲਈ (ਕ) ਓਬੀਸੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਮਾਪਦੰਡ ਇੱਕ ਵਰਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੈ; ਅਤੇ (ਖ) ਓਬੀਸੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਆਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਰ ਅੜਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਓਬੀਸੀ ਅਤੇ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਮਨਮਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ;

(v) ਕੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਜੀਡੀਪੀ/ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ;

(vi) ਕੀ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ

(vii) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ (ਓਐਮ ਨੰ. 36039/1/2019) ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ਉਹ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜੇਕਰ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਹੈ (ਕ) ਪੰਜ ਏਕੜ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ; (ਖ) ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਵਿੱਚ 100 ਵਰਗ ਗਜ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਪਲਾਟ ਅਤੇ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ 200 ਵਰਗ ਗਜ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ; ਅਤੇ (ਗ) 1000 ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਫਲੈਟ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ -

(i) ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਛੋਟ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਵਾਇਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਡਬਲਿਊ.ਪੀ(ਸੀ) 91/2021;

(ii) ਕੀ ਛੋਟ ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(iii) ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਫਲੈਟ ਦਾ ਮਾਪਦੰਡ ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

3. ਅਸੀਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਹਲਫਨਾਮਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਪਰ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਆਮਦਨ ਮਾਪਦੰਡ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿਹੜੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ 2019 ਵਿੱਚ 103ਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਨੁਚਛੇਦ 15(6) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 15(6) ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 16(6) ਲਈ, ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ ਉਹ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਉਸ ਕਵਾਇਦ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰੇ ਜੋ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 4. ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, 26 ਅਕਤੂਬਰ 2021 ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। 5. ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ 28 ਅਕਤੂਬਰ 2021 ਨੂੰ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਆਈਟਮ ਵਜੋਂ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ।

ਸੀ. ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਪੱਖ

8. 25 ਅਕਤੂਬਰ 2021 ਨੂੰ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 26 ਅਕਤੂਬਰ 2021 ਨੂੰ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ:

i. ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਕਵਾਇਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਹਿੱਤਧਾਰਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ। 17 ਜਨਵਰੀ 2019 ਦੀ ਓ.ਐਮ. ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਕੇਂਦਰੀ (i) ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2005 ਵਿੱਚ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਇਸ ਵਰਗ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਜਰ ਸਿਨਹੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ;

ii. ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਅਤਿ-ਸਮਾਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੀੜਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਟ-ਆਫ ਮਾਪਦੰਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮਾਨਤਾ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਓ.ਬੀ.ਸੀ.ਜ਼ ਦੇ ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਸਿਨਹੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਾਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਓ.ਬੀ.ਸੀ.ਜ਼ ਦੇ ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 17 ਜਨਵਰੀ 2019 ਦੀ ਓ.ਐਮ. ਸੰਪਤੀ ਛੋਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੇਵਲ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦ ਹੀ ਅਨੁਚਿੱਤ 15(5) ਅਤੇ 16(6) ਅਧੀਨ ਅਰਕਸ਼ਣ ਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ।

iii. **ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਅਤੇ ਓ.ਬੀ.ਸੀ.ਜ਼ ਦੇ ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਮਾਪਦੰਡ ਮਨਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ:** *ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਅਰਕਸ਼ਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਵਾਇਦ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਵੀ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੱਖ ਧਾਰਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਾਫੀ ਆਰਥਿਕ ਖੜਾ ਹੈ ਉਹ ਅਰਕਸ਼ਣ ਦੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕਰਨ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਆਮਦਨ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ 'ਕੁਝ ਸਮੱਗਰੀ' ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਮਾਪਦੰਡ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ;*

(iv) ਸ਼ਹਿਰੀ-ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਭਾਜਨ: ਹਾਲਾਂਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ (ਸ਼ਹਿਰੀ/ਗ੍ਰਾਮੀਣ; ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ) ਦੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ ਜੇ ਮਾਪਦੰਡ 'ਕੁਝ ਸਮੱਗਰੀ' 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ। ਚੂੰਕਿ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਹਿਜਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਮਾਪਦੰਡ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ ਜੇ ਮਾਪਦੰਡ ਵੱਡੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗਣਿਤੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ;

v. ਸੰਪਤੀ ਛੋਟ: ਸੰਪਤੀ ਛੋਟ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਰਕਸ਼ਣ ਕੇਵਲ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। 'ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਮਿਉਂਸਪੈਲਟੀਆਂ' ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਠਿਤ ਸਾਰੀਆਂ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ

(vi) ਹੋਰ ਤਰਕ: ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ 56 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ ਪੀ.ਜੀ. ਵਿੱਚ 80 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਆਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਲਈ ਅਰਕਸ਼ਣ ਕੀ ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਰਕਸ਼ਣ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਇੱਕ ਸੌ ਤੀਜਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸੋਧ) ਐਕਟ 2019 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਡੀ ਮੇਜਰ ਸਿੰਹੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ

9. ਇਸ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ, ਮੇਜਰ ਸਿਨਹੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਸੰਦਰਭ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਓਬੀਸੀ ਦੇ ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਅਤੇ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉੱਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੇਜਰ ਸਿਨਹੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਅਣਆਰਕਸ਼ਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਆਇ III ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਉਪਾਅ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ) ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਿਣਾਏ ਗਏ ਸਨ:

(a) ਮਾਸਿਕ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਖਰਚ;

(b) "ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਹੇਠਾਂ" ਸ਼੍ਰੇਣੀ;

(c) ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਢੰਗ ਅਤੇ ਪਿੱਛੜਾਪਣ;

(d) ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਪਿੱਛੜਾਪਣ;

(e) ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪੋਸ਼ਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ; ਅਤੇ

(f) ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਹਾਲਾਤ

10. ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ:

(i) ਆਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗਰੀਬ ਵਰਗ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਜ਼ਮੀਨਹੀਣਤਾ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਉੱਚ ਨਿਰਕਸ਼ਤਾ, ਛੋਟੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਾਲੇ ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ ਅਤੇ ਅਣਪਛਾਣੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਰਧ-ਸਮਯਕ/ਅਸਥਾਈ ਕੰਮ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੱਚੇ ਮਕਾਨ, ਖਰਾਬ ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ;

(ii) ਆਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੂਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਪਰ ਆਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਖੰਡ ਓਬੀਸੀਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਬਰਾਬਰ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਖਰਾਬ ਹਨ; ਅਤੇ

(iii) ਆਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਗੂੜ੍ਹੀ ਕ੍ਰੀਮੀ ਪਰਤ ਹੈ। ਆਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਤੇ ਓਬੀਸੀਜ਼ ਦੇ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਦਾ ਨਿੱਚਲਾ ਸਿਰਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਹੈ।

ਮੇਜਰ ਸਿਨਹੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ:

(i) ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਕ-ਆਰਥਿਕ ਪਛੜੇਪਣ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ ਪੱਧਰ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਪਛੜੇਪਣ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ ਪੱਧਰ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਰਿਵਾਰ ਪਛਾਣ ਲਈ ਇਕਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਦਾ; ਅਤੇ

(ii) ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ. ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਕ੍ਰੀਮੀ ਪਰਤ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕ੍ਰੀਮੀ ਪਰਤ ਇੱਕ ਵਰਗ ਨਾਲ ਖਾਸ ਸੰਕਲਪ ਸੀ। ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਲੋੜਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੇਵਲ ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ. ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਪਦੰਡ ਜਾਂ ਓਬੀਸੀ ਦੀ ਕ੍ਰੀਮੀ ਪਰਤ ਦੀ ਉੱਚ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਨੂੰ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤੇ ਲਾਭ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।ਆਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ. ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਆਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਗਰੀਬ (ਭਾਵੇਂ ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ. ਤੋਂ ਉੱਪਰ) ਅਜੇ ਵੀ ਕੁਪੋਸ਼ਣ, ਖਰਾਬ ਸਿਹਤ, ਅਤੇ ਨਿੰਮ ਜੀਵਨ ਮਾਨਕ ਤੋਂ ਪੀੜਿਤ ਸਨ।ਇਸ ਲਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਮੌਜੂਦਾ ਗੈਰ-ਟੈਕਸਯੋਗ ਸੀਮਾ ਰੁ. 1,60,000 (ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੋਧੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ) ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ. ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਈ. ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

11. 28 ਅਕਤੂਬਰ 2021 ਨੂੰ, ਸਿੱਖਿਆ ਸੋਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਦੀਵਾਲੀ ਛੁੱਟੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 25 ਨਵੰਬਰ 2021 ਨੂੰ, ਸਿੱਖਿਆ ਸੋਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 15 ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਇੱਕ ਸੌ ਤੀਜਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸੋਧ) ਐਕਟ 2019 ਦੁਆਰਾ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।ਸੋਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਮੁਲਤਵੀ ਰਹੇਗੀ। ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ 6 ਜਨਵਰੀ 2022 ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ।

12. **ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 30 ਨਵੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ**[2] ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਨ:

“ਅ) 21.10.2021 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਿੱਚ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ 17.01.2019 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਓ.ਐਮ. ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨਾ,

ਬ) ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ

ਸੀ) ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨਾ।”

ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 31 ਦਸੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ।

13. ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼

14. ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 21 ਅਕਤੂਬਰ 2021 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੇ ਕੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੇ ਛੋਟੇ ਜਵਾਬ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਟੇਬਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ[1]:

ਪ੍ਰ. ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ?

ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਅਵਹਾਰਕ ਮਾਪਦੰਡ ਆਮਦਨੀ (ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨੀ) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰ. ਜੇ ਆਮਦਨੀ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਆਮਦਨੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ

ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨੀ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੀਮਾ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰ. ਕੀ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਆਮਦਨੀ-ਆਧਾਰਿਤ ਸੀਮਾ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਔਚਿਤਯ ਹੈ - ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਚਲਦੇ?

ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਆਮਦਨੀ-ਆਧਾਰਿਤ ਸੀਮਾ ਦੀ ਵਾਂਛਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 254 ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 73 ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਸੂਚੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 20 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਅਧਿਕਾਰ ਲੈਂਦਿਆਂ।

ਪ੍ਰ. ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨੀ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੀਮਾ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ?

ਮੌਜੂਦਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨੀ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੀਮਾ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਸਤਵਿਕ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਡਾਟਾ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਆਮਦਨੀ ਵਿੱਚ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਪ੍ਰ. ਕੀ ਆਮਦਨੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਮਾਪਦੰਡ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਰਥਿਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਣ? ਕੀ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਲਈ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ਜੇਕਰ, ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਐਂਚਿਤ ਹੈ, ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਪਤੀ ਸੀਮਾ ਪਰਯਾਪਤ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਥਾਨ ਕਾਰਨ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਮੇਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ?

ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਲਈ ਕੇਵਲ ਆਮਦਨੀ ਮਾਪਦੰਡ ਰੱਖਣਾ ਸਮਝਦਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸੰਪਤੀ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 5 ਏਕੜ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਮੀਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

15. ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਿਤ ਮਾਪਦੰਡ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਹੁ-ਮਾਪਦੰਡ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਜਟਿਲ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਕੈਪਚਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਹੋਰ, ਖਪਤ ਦੇ ਪੈਟਰਨਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰਤਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਖਪਤ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਜਾਂ ਟਾਲਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

"3.3.124. ਬਹੁ-ਮਾਪਦੰਡ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਜਟਿਲ, ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਰਵੇਖਣ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, 2011 ਵਿੱਚ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪੈਰਾਮੀਟਰ ਵਜੋਂ ਰੈਫਰੀਜਰੇਟਰ ਜਾਂ ਫੋਨ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੈਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਨਾਲ ਹੀ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਕੁਝ ਖਾਸ ਖਪਤ ਪੈਟਰਨਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਗੇਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਖਾਸ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਜਾਂ ਟਾਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ।"

16. ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ-ਕੱਟ ਆਫ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮੇਜਰ ਸਿਨਹੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੁਝਾਇਆ, ਓ.ਬੀ.ਸੀ.ਜ਼

ਵਿੱਚ "ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ" ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਆਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਹੋਰ, ਇਸ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਓ.ਬੀ.ਸੀ.ਜ਼ ਅਤੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਮਾਪਦੰਡ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੇਠਲੀ ਤਾਲਿਕਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ:

ਟੇਬਲ III: ਓ.ਬੀ.ਸੀ.ਜ਼ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ ਬਨਾਮ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਮਾਪਦੰਡ

ਪੈਰਾਮੀਟਰਜ਼	ਓ.ਬੀ.ਸੀ.ਜ਼ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ	ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ.
ਸਾਲਾਨਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ	ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ 8 ਲੱਖ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਿਛਲੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 3 ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਜਾਣਗੇ	ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ 8 ਲੱਖ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਿਛਲੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 3 ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੱਢੇ ਜਾਣਗੇ
ਤਨਖਾਹਾਂ ਜਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜਮੀਨ ਤੋਂ ਆਮਦਨ	ਬਾਹਰ ਕੱਢੀ ਗਈ	ਸ਼ਾਮਲ
ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਪੇਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਵਿਅਕਤੀ	ਬਾਹਰ ਕੱਢੀ ਗਈ	ਸ਼ਾਮਲ
ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ	ਉਮੀਦਵਾਰ, ਮਾਪੇ, ਨਾਬਾਲਗ, ਬੱਚੇ	ਉਮੀਦਵਾਰ, ਮਾਪੇ, ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ, ਭੈਣ-ਭਰਾ, ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ, ਨਾਬਾਲਗ

ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਉਮੀਦਵਾਰ, ਮਾਪੇ, ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ, ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਪਰਿਯੋਜਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਰਿਯਾਪਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਟੌਤੀਆਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅਸਲ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਛੋਟ ਦੀ ਸੀਮਾ 7 ਤੋਂ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"3.3.1.39 ਮੌਜੂਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਕਰ ਛੋਟ ਦੀ ਸੀਮਾ ਰੁਪਏ 2,50,000 ਹੈ। ਪਰ, ਫਰਵਰੀ 2019 ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿੱਤ ਐਕਟ ਰਾਹੀਂ ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਘੱਟ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕਰ ਯੋਗ ਆਮਦਨ ਜੋ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਤੱਕ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਕਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜੋ ਵੀ ਕਰ ਰੁਪਏ 2,50,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਮਦਨ ਲਈ ਗਣਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਕਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਰਿਬੇਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੀ ਕਰ ਯੋਗ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਮੁਕਤ ਸੀ। ਨਤੀਜਤਨ, ਰੁਪਏ 6.50 ਲੱਖ ਤੱਕ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਕੋਈ ਆਮਦਨ ਕਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ ਜੇ ਉਹ ਪ੍ਰੋਵਿਡੈਂਟ ਫੰਡਾਂ, ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਬਚਤਾਂ, ਬੀਮਾ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਘਰ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਰੁਪਏ 2 ਲੱਖ ਤੱਕ ਦੇ ਵਿਆਜ, ਸਿੱਖਿਆ ਕਰਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਵਿਆਜ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਕੀਮ ਯੋਗਦਾਨ, ਮੈਡੀਕਲ ਬੀਮਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਉੱਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਖਰਚ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਵਾਧੂ ਕਟੌਤੀਆਂ ਨਾਲ, ਹੋਰ ਵੱਧ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਕੋਈ ਕਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਤਨਖਾਹਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁਪਏ 50,000 ਦਾ ਵਾਧੂ ਮਿਆਰੀ ਕਟੌਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸੂਚੀਬੱਧ ਹਿੱਸਿਆਂ/ਇਕਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਪੂੰਜੀ ਲਾਭ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਰੁਪਏ 100,000 ਤੱਕ ਕਰ ਤੋਂ ਛੋਟ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਰੁਪਏ 8 ਲੱਖ ਤੱਕ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2019-2020 ਤੋਂ ਅੱਗੇ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੁਝ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਬਚਤਾਂ ਆਦਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਹੋਰ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਵੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।"

...

3.3.1.42 ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਰੁਪਏ 8 ਲੱਖ ਸਾਲਾਨਾ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸੀਮਾ

-ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਛੋਟ ਦੀ ਸੀਮਾ ਰੁਪਏ 5 ਲੱਖ ਹੈ

-80ਸੀ, ਮਿਆਰੀ ਕਟੌਤੀਆਂ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧ ਕਟੌਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ।

-ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਛੋਟ ਦੀ ਸੀਮਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

3.3.1.43 ਮੌਜੂਦਾ ਆਮਦਨ ਕਰ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਅਸਰਦਾਰ ਆਮਦਨ ਕਰ ਜ਼ੀਰੋ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਆਈ ਐਨ ਆਰ 5 ਲੱਖਾਂ ਤੱਕ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਬਚਤ, ਬੀਮਾ ਆਦਿ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਆਈ ਐਨ ਆਰ 7.8 ਲੱਖਾਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਕਟ-ਆਫ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਮਦਨ ਕਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਲਈ ਜ਼ੀਰੋ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੰਗ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਾਇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਘੱਟ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਨਾਲ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋਖਮ ਵਧ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ, ਅਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਰਕਸ਼ਣ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮਾਪਦੰਡ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਬਜਾਏ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ।

17. ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੁਝਾਇਆ ਕਿ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਇੱਕਸਾਰ ਮਾਪਦੰਡ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਲਾਇਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ:

"3.3.2.5 ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੱਕਸਾਰ ਆਮਦਨ ਮਾਪਦੰਡ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਇੱਕਸਾਰ ਮਾਪਦੰਡ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਜੈਸ਼ਰੀ ਲਕਸ਼ਮਣ ਰਾਓ ਪਾਟਿਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ

ਅਜਿਹੇ ਮਾਨਕਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵੋਟ-ਬੈਂਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਇੱਕਸਾਰ ਮਾਪਦੰਡ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਚਾਰਜ ਹੋਵੇਗੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਬਾਅ ਦੇ, 'ਚੋਣ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਧੂੜ ਅਤੇ ਸ਼ੋਰ ਤੋਂ,' ਲਾਭ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ।

3.3.2.6 ਇਸ ਲਈ, ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰਾਂ ਜਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾਵਾਂ ਰੱਖਣਾ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਾਂਛਨੀਯ।

18. ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੁਝਾਇਆ ਕਿ ਰੁਪਏ 8 ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਕਟ-ਆਫ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਡਾਟਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤਾਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰੁਪਏ 5 ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਆਮਦਨ ਬ੍ਰੈਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ., ਐਨ.ਈ.ਈ.ਟੀ-ਯੂ.ਜੀ. 2020 ਅਤੇ ਜੇ.ਈ.ਈ. (2021) ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਆਮਦਨ ਵੰਡ ਦੇ ਡਾਟਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ। ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"3.3.6 ਤਿੰਨ ਵੱਖਰੀਆਂ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦਾ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸੀਮਾ ਨਾਲ ਅਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿੱਚ ਲੰਬੀ "ਪੂਛ" ਹੋਵੇਗੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਅਸਥਿਰਤਾ, ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਆਕਾਰ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ, ਕੁਝ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉੱਚ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਕੁਝ ਉੱਚੀ ਸੀਮਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵੰਡ ਦੀ ਪੂਛ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

"3.3.7 ਇਸ ਲਈ, ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮਦਨ ਦੀ ਮਾਪਦੰਡ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਠੀਕ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਬਦਲੇ ਬਿਨਾਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

19. ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚੋਂ 5 ਏਕੜ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ। ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਾਰਜਿਨਲ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇਤ ਹੋਲਡਿੰਗਾਂ 5 ਏਕੜ ਤੱਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਆਮਦਨ ਲਗਭਗ 10,000 ਰੁਪਏ ਹੈ। ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ:

"3.3.4.17 ਮਾਰਜਿਨਲ (1 ਹੈਕਟੇਅਰ ਤੋਂ ਘੱਟ) ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ (1-2 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ) ਲਈ ਸਥਿਤੀ ਕਾਫੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਮੱਧ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਪਿੱਛੇ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਆਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਬਾਰੀਕ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਜਿਨਲ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਮਾਸਿਕ ਕਮਾਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ 9,099 ਰੁਪਏ, ਅਤੇ 11,000 ਰੁਪਏ ਹੈ।

"3.3.4.18 ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਮਾਰਜਿਨਲ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ (5 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਤੱਕ) ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਆਮਦਨ ਸਿਰਫ ਲਗਭਗ 10,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਰੇਂਜ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ, 5 ਏਕੜ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

20. ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮਾਪਦੰਡ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿੱਚ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਹਨ। ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਰਮਾਣੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਵੰਡਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੋਰ, ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਅਰਧ-ਪਿੰਡੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਾਟਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਸਟੋਰ ਕਰਨ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਾਪ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਰਪੇਟ ਏਰੀਆ, ਬਿਲਟ-ਅੱਪ ਏਰੀਆ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਬਿਲਟ-ਅੱਪ ਏਰੀਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਬੋਝ ਪਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਅਤੇ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਘਰ ਜਾਂ ਪਲਾਟ ਦੇ ਖੇਤਰਫਲ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੋ ਭੌਗੋਲਿਕ ਸਥਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ:

“3.3.4.31.... ਇਸ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੰਪਤੀ ਖਾਰਜ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਸਾਦਗੀ, ਸੁਖਾਲਾ ਅਤੇ ਸੁਵਿਧਾ ਲਈ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਲਾਟ ਦੇ ਆਕਾਰ ਜਾਂ ਫਲੈਟ ਫਲੋਰ ਖੇਤਰਫਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸੰਪਤੀ ਮਾਪਦੰਡ ਨਹੀਂ

ਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਸਾਫ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੇਮਿੰਗ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੇ ਸਬੂਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮਨੰਣਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਜੀਟਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੰਪਦਾ ਨੂੰ ਖਾਣ ਕਰਨਾ ਅਸਲ ਆਮਦਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੌਖਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਜਾਏ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਬਾਰੇ ਜਟਿਲ ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਫਸਣ ਦੇ।"

21. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜੋ ਸੋਧ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੰਪਤੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਖਾਰਜੀ ਹੈ। ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਵੇਂ ਮਾਪਦੰਡ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਦਾਖਲਿਆਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਮਾਪਦੰਡ 2019 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

"4.19....

.....

(iv) ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਪੇਚੀਦਾ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ, ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਪਦੰਡ [ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਮਾਪਦੰਡ] 2019 ਤੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਵਾਂਛਨੀਯਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਨੀਲ ਔਰੇਲੀਓ ਨੂਨਸ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਅਤੇ 2021 ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਮਾਣਯ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਕੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਕੁਝ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ / ਦਾਖਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਅਪਰਿਵਰਤਨੀਯ ਅਤੇ ਉੱਚ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। 2019 ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ, ਜੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅੰਤ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਅੰਤ 'ਤੇ ਵਿਚਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵੀ।

ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨਵੇਂ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਅਪਣਾਈ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਦੇਰੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਦਾਖਲਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ

ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ / ਪੜ੍ਹਾਈ / ਪ੍ਰੀਖਿਆ 'ਤੇ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਕੈਸਕੇਡਿੰਗ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਣਾ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਨੂੰਨੀ / ਨਿਆਇਕ ਸਮਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਸਮਾਂ ਬੱਧ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਵੇਂ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ (ਜੋ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ) ਅਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਗੋਲ ਪੋਸਟ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਸਮਝ ਅਤੇ ਅਵਿਵਹਾਰਿਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਬਚਣਯੋਗ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਜਦੋਂ 2019 ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੇ ਇਹ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ/ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਚਾਨਕ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗੀ, ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ।

ਇਸ ਲਈ, ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਪੱਖਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਚੱਲ ਰਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ/ ਦਾਖਲਾ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।"

22. ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ 5 ਜਨਵਰੀ 2022 ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸੌਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਵੱਲੋਂ ਤੁਰੰਤ ਸੂਚੀਬੱਧੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਦਾਖਲਾ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ (ਪੁਰਾਣੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

23. 7 ਜਨਵਰੀ 2022 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਕੋਟੇ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਯੂਜੀ ਅਤੇ ਪੀਜੀ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦਰਮਿਆਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨੀਟ-ਪੀਜੀ 2021 ਅਤੇ ਨੀਟ-ਯੂਜੀ 2021 ਵਿੱਚ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 27 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਅਤੇ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ 2021-2022 ਲਈ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਜੀ. ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ

24. ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਮਿਸਟਰ ਅਰਵਿੰਦ ਦਾਤਾਰ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਮਾਪਦੰਡ ਪ੍ਰਥਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰਕ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੇ:

(i) ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ 14 ਜਨਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਇੱਕ ਸੌ ਤੀਜਾ ਸੋਧ) ਅਧਿਨਿਯਮ 2019 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਣਆਰਕਸ਼ਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਲਈ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੋਧ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਓਐਮ ਨੇ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਤੈਅ ਕੀਤੇ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 17 ਜਨਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਅਧਿਐਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 2019 ਵਿੱਚ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਸਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ;

(ii) ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਿਰਫ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ;

(iii) ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ:

(a) ਓਬੀਸੀ/ਬੀਸੀ/ਐਮਬੀਸੀ ਦੀ ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਓਬੀਸੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪਿੱਛੇਪਣ ਤੋਂ ਪੀੜਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਣਆਰਕਸ਼ਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ। ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

(b) 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਅਸਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੋਆ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ 4 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ 40,000 ਰੁਪਏ ਹੈ। ਅੰਕੜਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੇ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਨੇ, ਇੱਕ ਸੰਸਦੀ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। 8 ਲੱਖ ਆਮਦਨ ਮਾਪਦੰਡ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ;

(c) 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੀਮਾ ਉੱਚੇ ਛੋਰ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜੋ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਨ। ਆਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਧਨੀ ਲੋਕ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਜ਼ਰਵ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਲੈਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੀਮਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ;

(d) ਮੇਜਰ ਸਿਨਹੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਅਤੇ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਪਕ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2010 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਆਪਕ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਬੀਪੀਐਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਜੋ ਆਮਦਨ ਕਰ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਤੋਂ ਛੋਟ ਹਨ (ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ 1.6 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸੀ);

(e) ਖ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਦੀ ਅਸਥਿਰਤਾ, ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਆਕਾਰ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉੱਚ ਲਾਗਤ ਵਰਗੇ ਕਾਰਕ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ;

(f) ਮੌਜੂਦਾ ਗੈਰ-ਟੈਕਸਯੋਗ ਸੀਮਾ 2.5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਸਾਲਾਨਾ 2-3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਧਿਨਿਯਮ 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 80C ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕੇ, ਨੂੰ 'ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ' ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(g) ਸੱਤਵੇਂ ਵੇਤਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ 18,000 ਤੋਂ 30,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤਨਖਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੀਮਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ; ਅਤੇ

(h) 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੀਮਾ ਇੱਕ ਉੱਪਰੋਂ ਨੀਵਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ ਅਤੇ ਨੀਵਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੇਜਰ ਸਿਨਹੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ।

(iv) ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੇਜਰ ਸਿਨਹੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 21 ਅਕਤੂਬਰ 2021 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ:

(a) ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਡਾਟਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ;

(b) ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਹਫਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੇਜਰ ਸਿਨਹੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਖੋਜ ਦੇ ਬਾਅਦ ਡਾਟਾ, ਸਰਵੇਖਣ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਫੀਡਬੈਕ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ;

(c) ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ/ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਲਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਹ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਜਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੀਆਂ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ;

(d) ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਕਿਉਂਕਿ 'ਉਪਲਬਧ ਡਾਟਾ' 'ਅਸਲ ਨਤੀਜਿਆਂ' ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 'ਅਸਲ ਨਤੀਜਿਆਂ' ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਡਾਟਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

(e) ਮਹਾਨਗਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਹਾਨਗਰੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਪਿੰਡੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਮਾਪਦੰਡ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਾਇਜ਼ੀਕਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਜਾਇਜ਼ੀਕਰਨ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ;

(f) 5 ਏਕੜ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੰਪਤੀ ਛੋਟ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੀਲੀ ਅਤੇ ਸੁੱਕੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਗਈ; ਅਤੇ

(g) ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਮਾਪਦੰਡ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ।

(v) ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, 'ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ' ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਕੇਰਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਸ੍ਰੀ ਕੇ. ਸਸੀਧਰਨ ਨਾਇਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ 29 ਨਵੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ

ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕੇਰਲ ਵਿੱਚ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ 4 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੁੱਲ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

(vi) ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਤੇ ਰਾਖਵਾਂਕ੍ਰਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਕੇਵਲ 2.3 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅੱਗੇ ਵਾਲੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਛਾਣਣ ਨਾਲ, ਅੱਗੇ ਵਾਲੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਰ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ;

(vii) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ (ਉਪਰੋਕਤ)* ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਅਤੇ 16 ਅਧੀਨ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪਛਾਣੀ ਗਈ ਕਲਾਸ ਕੋਲ ਸਾਂਝੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਿਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੀ ਗਈ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਕਲਾਸ ਕੋਲ ਸਾਂਝੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਅਤੇ

(viii) *ਸ਼ਾਨਿਤਸਰ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਨਾਰਾਇਣ ਕੇ. ਤੋਤਾਮੇ,* ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਆਰਥਿਕ ਆਧਾਰ' ਜਾਂ 'ਮਾਧਿਆਮ ਪਰੀਖਿਆ' ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ 'ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ' ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ 18,000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

25. ਮਿਸਟਰ ਅਨੰਦ ਗਰੋਵਰ, ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਜੋ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖਤੀ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ:

(i) ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਨੂੰ 'ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਸੂਚਕਾਂਕਾਂ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਵਰਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੂਚਕਾਂਕਾਂ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੂਚਕ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ;

(ii) ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੂਚਕਾਂਕਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਆਮਦਨ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਘਰ, ਸਾਖਰਤਾ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਵਰਗੇ ਸੂਚਕਾਂਕਾਂ ਨੂੰ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(iii) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਜ਼ਦੂਰੀ 176 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਸਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੇ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਲਗਭਗ 76 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮਾਪਦੰਡ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ ਨੂੰ ਹੀ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਦੇ ਗਰੀਬ' ਨੂੰ ਨਹੀਂ;

(iv) ਆਮਦਨ ਮਾਪਦੰਡ ਆਮਦਨ ਕਰ ਛੋਟ ਸਲੈਬ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 2.5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ 2.5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੀਮਾ 2004 ਵਿੱਚ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਰਕਮ ਨੂੰ 10-12 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(v) ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹਨ, ਇੱਕ ਕੁਝ ਉੱਚੀ ਸੀਮਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਅਸਥਿਰਤਾ, ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਆਕਾਰ, ਕੁਝ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉੱਚੀ ਲਾਗਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇ।' 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਨਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਔਚਿਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

26. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ, ਮਿਸਟਰ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ, ਅਤੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ, ਮਿਸਟਰ ਕੇ.ਐਮ. ਨਟਰਾਜ, ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਤੀ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ:

(i) ਖੇਡ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਨੋਟਿਸ ਦੁਆਰਾ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ

29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਅਤੇ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੀਟ ਪੀ ਜੀ ਪਰੀਖਿਆ ਦਾ ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

- ਜਾਣਕਾਰੀ ਬ੍ਰੋਸ਼ਰ ਦੀ ਰਿਲੀਜ਼: 23 ਫਰਵਰੀ 2021
- ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ: 23 ਫਰਵਰੀ 2021
- ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ: 15 ਮਾਰਚ 2021
- ਨਿਰਧਾਰਤ ਪਰੀਖਿਆ ਦੀ ਤਾਰੀਖ: 18 ਅਪ੍ਰੈਲ 2021
- ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ: 03 ਮਈ 2021
- ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਐਲਾਨ: 13 ਜੁਲਾਈ 2021
- ਪਰੀਖਿਆ ਲਈ ਨਵੀਂ ਤਾਰੀਖ: 11 ਸਤੰਬਰ 2021

23 ਫਰਵਰੀ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੁਲੇਟਿਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 11.1 ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀਜੀ ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਆਰਕਸ਼ਣ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 11.2 ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਆਰਕਸ਼ਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਹੈਂਡਬੁੱਕ ਨੀਟ- ਪੀ.ਜੀ 2021 ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਿਰਫ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬੰਦ ਹੋਣ ਸਮੇਂ;

ii. 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਆਰਕਸ਼ਣ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ 2021-2022 ਵਿੱਚ ਐਮ ਡੀ/ਐਮ ਐਸ ਦਾਖਲਿਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ 11 ਅਗਸਤ 2021 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ *ਦੇਬਰਾਜ ਸਮੰਤਾ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਕਮੇਟੀ*;

iii. ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਆਰਕਸ਼ਣ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਥਾਨ ਲੈ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਸਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਯੂ ਜੀ/ਪੀ ਜੀ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਆਰਕਸ਼ਣ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਈ.ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ.ਐਸ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ। ਆਰਕਸ਼ਣ ਦਾ ਪਾਲਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਸੰਵਿਧਾਨ (ਇੱਕ ਸੌ ਤੀਜਾ ਸੋਧ) ਐਕਟ 2019 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਅੰਤਰਾਲ, ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ;

(iv) ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਲਗਭਗ 550 ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਅਤੇ 1000 ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਜੀ. ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਲਾਭ ਮਿਲੇਗਾ;

(v) ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ 56 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵਧਾਈ ਗਈ ਹੈ, 2014 ਵਿੱਚ 54,348 ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ 2020 ਵਿੱਚ 84,649 ਸੀਟਾਂ ਤੱਕ ਅਤੇ ਪੀ.ਜੀ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ 80 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵਧਾਈ ਗਈ ਹੈ, 2014 ਵਿੱਚ 30,191 ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ 2020 ਵਿੱਚ 54,275 ਸੀਟਾਂ ਤੱਕ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, 179 ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 558 ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ;

(vi) ਸੰਵਿਧਾਨ (ਇੱਕ ਸੌ ਤੀਜਾ) ਸੋਧ ਅਧਿਨਿਯਮ 2019 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ 5 ਅਗਸਤ 2020 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਨਹਿਤ ਅਭਿਯਾਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਓਰਸ.* ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਭੇਜਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਦੀ ਨੋਟਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਦਾ ਕਾਰਜ ਮੌਜੂਦਾ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ;

(vii) ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਾਪਦੰਡ ਨੀਤੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਮਾਪਦੰਡ ਵਿਭਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਸਰਵੇਖਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੀ.ਕੇ. ਪਾਵਿਤ੍ਰਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ**, ਜੋ ਕਿ "ਬੇਰੀਅਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਟੈਸਟ" ਹੈ, ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨਿਆਇਆ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਮਾਨਿਆ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ 'ਤੇ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ, ਨਿਆਇਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ;

(viii) ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਮਾਪਦੰਡ ਨਾਲ ਆਉਣਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ, ਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਅਜੀਬ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਮਾਨਿਆ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ;

(ix) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਵਾਇਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਓ.ਐਮ. ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਹਿੱਤਧਾਰਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਓ.ਐਮ. ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2005 ਵਿੱਚ ਮੇਜਰ ਸਿਨਹੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੇਜਰ ਸਿਨਹੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜੁਲਾਈ 2010 ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਕਿ ਓ.ਬੀ.ਸੀ.ਜ਼ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਣ-ਆਰਕਸ਼ਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਉੱਚ ਸੀਮਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਮਾਪਦੰਡ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਮਾਪਦੰਡ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਹੋਰ ਵੀ ਸਖਤ ਹੈ;

(x) ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਿਰਫ ਮੇਜਰ ਸਿਨਹੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਜਨਗਣਨਾ 2011 ਸਮੇਤ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਇੱਕ ਜਟਿਲ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਕੈਪਚਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਕ ਸੂਚਕ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਮਾਪਦੰਡ ਲਈ ਜਟਿਲ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਇੱਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਧਾਰਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਆਮਦਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਦਾ ਹੋਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਖਪਤ ਦੇ ਪੈਟਰਨਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮਾਪਦੰਡ ਨਾਲ ਲੋਕ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣਗੇ;

(xi) ਮੇਜਰ ਸਿਨਹੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਛੋਟ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਜਦਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਆਮਦਨ ਕਰ ਛੋਟ ਦੀ ਸੀਮਾ ਰੁਪਏ 2.5 ਲੱਖ ਹੈ, ਰੁਪਏ 8 ਲੱਖ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਕਰ ਛੋਟ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰੁਪਏ 5 ਲੱਖ ਤੱਕ ਦੀ ਆਮਦਨ ਲਈ ਕਰ ਰਿਬੇਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਬੱਚਤ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਜਿਹਾ ਟੈਕਸ ਛੋਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਛੋਟ ਸੀਮਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ 8 ਲੱਖ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰਿਵਾਰ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਸਾਲਾਨਾ 3 ਰੁਪਏ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਲੱਖ, ਉਹ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਦੇ ਬਰੈਕਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ;

(xii) ਜੇਕਰ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਘੱਟ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ, ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਘਰੇਲੂ ਆਮਦਨ ਪਿਛਲੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਰੁਪਏ 8 ਲੱਖ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਵਾਅਦੀ ਆਮਦਨ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਘਰੇਲੂ ਨੇ ਕਮਾਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਧੱਕੇਲ ਸਕਦੀ ਹੈ;

(xiii) ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ;

(xiv) ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪਲਾਇਆਂ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਮਾਪਦੰਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ;

(xv) ਜੇਕਰ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਹੋਰ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਤੇ

(xvi) ਜਦੋਂਕਿ ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਪਲਾਟ ਦੇ ਆਕਾਰ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਲਝਣ ਭਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਛੋਟ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਅਗਾਊ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਕਿ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾਖਲਾ ਚੱਕਰ ਲਈ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਸਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜੇ ਨਵੇਂ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਨਵੇਂ ਮਾਪਦੰਡ ਅਧੀਨ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਵਾਧੂ ਸਮਾਂ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

H. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

27. ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਡੀ.ਐਸ. ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਮਿਸਟਰ ਸ਼ਿਆਮ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਡੀ.ਐਸ. ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਕਵਾਇਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਡੀ.ਐਸ. ਕੋਰਸਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਸਮਾਂ ਸਾਰਣੀ ਅਨੁਸਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕੋਰਸਾਂ ਨੂੰ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦੀਪ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ[2] ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜ ਚਲਾਏ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਅਤੇ ਐਮ.ਡੀ./ਐਮ.ਐਸ. ਕੋਰਸਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਬੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਅਤੇ ਐਮ.ਡੀ.ਐਸ. ਕੋਰਸਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ।[3] 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੇ ਐਮ.ਡੀ.ਐਸ. ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕੋਰਸਾਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪਰਿਚਯ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ,

ਐਮ.ਡੀ.ਐਸ. ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਅਤੇ ਸੀਟ ਵੰਡ ਨੀਤੀ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮਾਨਤਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਮਿਸਟਰ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਡੈਂਟਲ ਸਰਜਰੀ ਵਿੱਚ ਬੈਚਲਰ ਡਿਗਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰੇ ਚੈਲੇਂਜ[4] ਦਾ ਸਾਮਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬੈਚ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਐਮ.ਡੀ.ਐਸ. ਅਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਲੰਬਿਤ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅੰਤਰਿਮ ਰੋਕ ਦੋਵਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਮਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ ਲਈ ਐਮ.ਡੀ.ਐਸ. ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣਾ ਡੈਂਟਲ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ ਜੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ।

28. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅੱਧੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰਕ ਨਾਲ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ 20 ਜਨਵਰੀ 2022 ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ

23 ਫਰਵਰੀ 2021 ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੁਲੇਟਿਨ ਜੋ ਐਨ.ਈ.ਈ.ਟੀ. ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲਲੇਖ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਹੈਂਡਬੁੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 23 ਫਰਵਰੀ 2021 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜੋ 15 ਮਾਰਚ 2021 ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ, ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੀਟ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਸਬੰਧੀ

29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਅਤੇ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ 15 ਮਾਰਚ 2021 ਨੂੰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੇ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

29. 20 ਜਨਵਰੀ 2022 ਨੂੰ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਓਬੀਸੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਘ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15(5) ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15(6) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੀਟਾਂ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈਆਂ ਹਨ।

30. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਦਲੀਲ ਸਿਰਫ਼ ਏ.ਆਈ. ਕਿਊ. ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਲਕਿ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਸੁਣਨਾ ਪਵੇਗਾ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਯਾਚੀਕਾ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਸੈਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਨਿਆਇਕ ਮਰਿਯਾਦਾ ਸਾਨੂੰ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਥਰਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਨਿਯਮ ਪ੍ਰਾਇਮਾ ਫੇਸੀ ਮਨਮਾਨੇ ਹਨ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਸੁਣੇ ਬਿਨਾਂ ਅਜਿਹੇ ਤਰਕਾਂ 'ਤੇ (i) ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਅਧੀਨ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਹੱਦ; (ii) ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਕੇਰਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਵਿਕਲਪਿਕ ਮਾਪਦੰਡ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ; ਅਤੇ (iii) ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐੱਸ ਦਾ ਅਰਥ - ਗਰੀਬ ਜਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਲਈ ਇਹ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ

ਮਿਲੀਅਨਜ਼ ਦਾ ਦਿਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, 2014 (14) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 496 ਸਾਨੂੰ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀਅਤਾ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਾਇਮਾ ਫੇਸੀ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਤਰਕ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵਿਆਪਕ ਤਰਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰਫ ਇਸ਼ਾਰੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰਣਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਆਪਕ ਹਨ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ।

31. ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਆਇਕ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਨੇ ਜੋ ਇਸ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ 2021-2022 ਲਈ ਦੱਸੇ ਗਏ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਓਬੀਸੀ ਅਤੇ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੂਚਨਾ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 6 ਅਗਸਤ 2021 ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਤੇ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸਥਿਤੀ ਬਦਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਖਿੜਕੀ 16 ਅਗਸਤ 2021

ਤੋਂ 20 ਅਗਸਤ 2021 ਤੱਕ ਸੀ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ 11 ਸਤੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਜੋ ਉਮੀਦਵਾਰ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਬਦਲਾਅ ਭ੍ਰਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੰਭਵ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਹੋਰ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ। ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਰੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਅਸੀਂ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ 2021-2022 ਲਈ ਐਨਈਈਟੀ ਯੂਜੀ ਅਤੇ ਪੀਜੀ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਐਆਈਕਿਊ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਓ.ਐਮ ਨੰਬਰ 36039/1/2019 ਵਿੱਚ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਈਡਬਲਿਊਐਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਪਾਂਡੇ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਮਾਰਚ 2022 ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ

ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta

Advocate